

**Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
Навчально-науковий юридичний інститут**

Кохан Н. В.

**Актуальні проблеми трудового права:
методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи
здобувачів денної форми навчання
другого рівня вищої освіти магістр,
спеціальності 081 Право**

Івано-Франківськ 2024

Рецензенти:

Кернякевич-Танасійчук Юлія Володимирівна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри судочинства Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника;

Мороз Галина Василівна - кандидат юридичних наук, доцент кафедри трудового, екологічного та аграрного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника;

Кохан Н. В. Актуальні проблеми трудового права: методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи здобувачів денної форми навчання другого рівня вищої освіти магістр, спеціальності 081 Право. Івано-Франківськ : Навчально-науковий юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2024. 45с.

Методичні вказівки розроблені на основі ОПП «Право» другого (магістерського) рівня та навчального плану Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

У вказівках включено програму навчальної дисципліни, теми та завдання для самостійного, поглибленого опанування здобувачами вивченого матеріалу навчальної дисципліни Актуальні проблеми трудового права. Також, до кожної теми подається перелік нормативних актів та наукової літератури, яка може використовуватися як при опрацюванні самої теми, так й при написанні курсової (наукової) роботи.

ЗМІСТ

Передмова.....	4
Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми трудового права»...	6
Теми та завдання для самостійного опрацювання	8
Тема № 1 Загально-теоретичні проблеми трудового права України.....	8
Тема № 2 Міжнародно-правове регулювання трудових правовідносин.....	12
Тема № 3 Правове забезпечення зайнятості населення і працевлаштування.....	16
Тема № 4 Проблеми правового регулювання трудового договору.....	18
Тема № 5 Проблеми правового регулювання робочого часу і часу відпочинку	23
Тема № 6 Проблеми правового регулювання оплати праці та її нормування. Гарантії та компенсації.....	27
Тема № 7 Проблеми правового забезпечення трудової дисципліни.....	30
Тема № 8 Проблеми правового регулювання матеріальної відповідальності сторін трудового договору	34
Тема № 9 Проблеми правового регулювання трудових спорів	37
Питання для самоконтролю	44

ПЕРЕДМОВА

Актуальні проблеми трудового права України є освітньою компонентою, яка посідає центральне місце в системі юридичної освіти та правозастосовної практики. Її релевантність у сучасних умовах зумовлена об'єктивною необхідністю глибокого та всебічного аналізу законодавчого регулювання, науки та трансформаційних процесів, які відбуваються у сфері праці та зайнятості як на національному, так і на глобальному рівнях, задля забезпечення належної реалізації особою свого права на працю.

Актуальність навчальної дисципліни визначається низкою системних чинників:

По-перше, **глобалізаційні та євроінтеграційні процеси** вимагають гармонізації національного трудового законодавства з міжнародними соціальними стандартами, нормами права Європейського Союзу, судової практики ЄСПЛ. Це спричиняє постійне оновлення нормативно-правової бази та потребує ґрунтовного дослідження колізійних норм, імплементації міжнародних конвенцій та директив.

По-друге, **технологічний прогрес та цифровізація економіки** генерують нові виклики для традиційних інститутів трудового права. Поява нетипових форм зайнятості (дистанційна робота, фріланс, платформна зайнятість), розвиток гіга-економіки, а також використання штучного інтелекту та робототехніки у виробничих процесах зумовлюють необхідність переосмислення фундаментальних понять трудового права, таких як "працівник", "роботодавець", "трудова угода", "робочий час".

По-третє, **соціально-економічні та демографічні зміни** в Україні, зокрема міграційні процеси, зміни у структурі ринку праці, необхідність забезпечення гідної праці та соціального захисту, актуалізують питання дотримання трудових прав, ефективності механізмів колективно-договірного регулювання та вдосконалення системи вирішення трудових спорів.

Навчальна дисципліна передбачає ознайомлення із загальнотеоретичними правовими поняттями та категоріями; формування системного розуміння актуальних проблем, що виникають у сфері трудових відносин в сучасних умовах; розвиток здатності до критичного аналізу чинного законодавства, доктринальних підходів та судової практики; розвиток вміння до самостійної пошукової, науково-дослідної роботи, аналізу новітніх тенденцій у трудовому праві та обґрунтування власної позиції щодо дискусійних питань.

Враховуючи визначений навчальним планом розподіл годин на аудиторні і години самостійної роботи із даної дисципліни і фактичний обсяг матеріалу навчальної дисципліни, самостійна робота студентів складає значний обсяг програмового матеріалу.

Отже, **самостійна робота студентів** – невід'ємна складова частини навчального процесу, яка відіграє важливу роль у процесі формування майбутнього юриста.

Мета самостійної роботи – набуття навичок щодо вирішення конкретних практичних завдань і використання отриманих знань у подальшій практичній діяльності.

Самостійна робота студентів при вивченні дисципліни складається з різних її видів:

- підготовка до аудиторних занять (лекцій, семінарів, практичних занять);
- вивчення законодавчих та нормативних актів України;
- завершення розпочатих на семінарських заняттях завдань, передбачених робочою програмою курсу;
- відвідування консультацій (індивідуальних та групових);
- виконання тестових завдань;
- написання рефератів.

Підготовка до лекційного заняття передбачає ознайомлення студента з матеріалом попередньої лекції і ознайомлення з матеріалами наступної лекції (підручники, посібники).

Підготовка до семінарських чи практичних занять передбачає обов'язкове вивчення отриманого теоретичного матеріалу з метою подальшого застосування знань на практичних заняттях, у наступній практичній діяльності.

Тестові завдання виконуються студентом самостійно та контролюються на тиждень контролю за самостійною роботою.

Представлені методичні вказівки покликані полегшити вивчення навчальної дисципліни та поглибити вивчений матеріал. Теми по яких не передбачається проведення лекційних чи семінарських (практичних) занять становлять невід'ємну складову навчального процесу і входять до поточного, модульного і екзаменаційного контролю.

Основною для самостійної роботи є такі навчальні підручники та посібники, які є загальними для всіх тем, а саме:

1. Болотіна Н.Б. Трудове право України. Підручник Київ: Знання, 2008. 860с.
2. Бойко М.Д., Хазін М.А. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 400с.
3. Бутинська Р. Я., Мокрицька Н. П. Трудове право України : Навчальний посібник. Львів : «Галицька видавнича спілка», 2022. 312 с. с.
<file:///C:/Users/kohan/Desktop/%D0%9A%D0%9D%D0%98%D0%93%D0%98%20%D0%A2%D0%A0%D0%A3%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5/%D0%91%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%9C%D0%BE%D0%BA%D1%80%D0%B8%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B0%20%D0%A2%D1%80%D1%83%D0%B4%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8,%202022.pdf>
4. Венедіктов С.В. Трудове право України. Підручник. Київ «Видавництво Людмила», 2021. 216 с.
5. Іншин М.І. Трудове право України. Підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 600с.
6. Іванов Ю.Ф., Іванова М.В. Трудове право України. Навчальний посібник. Київ: Правова Єдність редакція юридичних видань, 2020. 442с.
7. Мельник К.Ю. Трудове право України. Підручник. Харків: Діса плюс, 2017. 480с.
8. Прилипко С.М., Ярошенко О.М. Трудове право. Посібник для підготовки до іспиту. Харків: Право, 2019. 192с.
9. Трудове право України. Академічний курс. Підручник. Київ: Ін Юре, 2018. 544с.
10. Трудове право України. Відпов. Редактор Г.І. Чанишева Г.І. Практикум. Харків: ТОВ «Одісей», 2008. 304с.
11. Трудове право України. Академічний курс. Підручник. За заг. ред. Пилипенка П.Д. 5-те вид., переробл. і доп. Київ: Ін Юре, 2020. 552с.
12. Трудове право України: підручник. За заг. ред. М.І. Іншина, В.Л. Костюка. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 593с.
13. Трудове право України. Підручник. За заг. ред. М.І. Іншина, В.Л. Костюка, В.П. Мельника. Київ: Центр учбової літератури, 2016. 472с.
14. Трудове право України. Підручник. За заг ред. проф. О.М. Ярошенка. Харків, 2022. 376с.
<https://mon.gov.ua/storage/app/media/news/2022/07/27/Trudove.pravo.Ukrayiny.26.07.2022.pdf>
15. Трудове право (в схемах та визначеннях) : Навчальний посібник. За заг. ред. Коваленко А. В., Юнін О. С., Савельєва М. О. та ін. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2017. 166с.
<http://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/492/3/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D0%B7%20%D0%A2%D0%9F%20%D1%81%D1%85%D0%B5%D0%BC%D0%B8%20%D0%BC%D0%B0%D0%BA%D0%B5%D1%82.pdf>

Програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми трудового права»

Змістовий модуль 1. Актуальні проблеми загальної частини трудового права

Тема 1 Загально-теоретичні проблеми трудового права України.

Право на працю як одне з фундаментальних прав людини. Актуальні питання правового регулювання відносин, що становлять предмет трудового права. Ознаки методу трудового права та їх закріплення в нормах права. Характеристика основних функцій трудового права. Відмежування трудового права від суміжних галузей права. Принципи трудового права та їх забезпечення у нормах права. Правова природа трудових правовідносин. Ознаки трудових правовідносин.

Актуальні проблеми поняття суб'єктів трудових правовідносин. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.

Особливості правового регулювання трудових правовідносин у період воєнного стану. Обмеження прав.

Тема 2 Міжнародно-правове регулювання трудових правовідносин.

Міжнародно-правове трактування права на працю. Принципи та порядок міжнародного регулювання праці. Міжнародні та європейські стандарти забезпечення права на працю.

Тема 3 Правове забезпечення зайнятості населення і працевлаштування.

Право на зайнятість та його визначеність у національному та міжнародному праві. Основні права та державні гарантії у сфері зайнятості населення. Зайнятість та працевлаштування. Нестандартні форми зайнятості. Нетипова зайнятість як проблема здійснення права на працю. Зайняте населення його правові категорії. Державна служба зайнятості. Її права та обов'язки. Організаційно-правові основи забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян. Застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні. Посередництво у сфері зайнятості населення.

Змістовий модуль 2. Актуальні проблеми особливої частини трудового права.

Тема 4 Проблеми правового регулювання трудового договору.

Поняття трудового договору та проблеми його відмежування від цивільно-правових договорів. Ознаки трудового договору. Види трудових договорів їх особливості. Порядок укладення трудового договору. Особливості застосування контрактної форми залучення до праці. Актуальні питання здійснення переведення, переміщення працівника, зміни істотних умов праці. Актуальні проблеми реалізації права на працю. Актуальні проблеми припинення та розірвання трудового договору.

Тема 5 Проблеми правового регулювання робочого часу і часу відпочинку.

Поняття робочого часу, ознаки, нормативи та порядок встановлення. Особливості встановлення скороченого та неповного робочого часу. Режими робочого часу та особливості їх встановлення. Особливості встановлення спеціальних режимів робочого часу. Облік робочого часу. Практичні проблеми встановлення та обліку спеціальних режимів робочого часу.

Право на відпочинок, його регламентація у національному та міжнародному праві. Час відпочинку: поняття, види, правове регулювання та порядок встановлення. Актуальні проблеми встановлення та забезпечення права на відпочинок.

Тема 6 Проблеми правового регулювання оплати праці та її нормування. Гарантії та компенсації.

Право на оплату праці: його регламентація у національному та міжнародному праві. Державні гарантії забезпечення права на працю. Методи регулювання оплати праці. Нормування праці. Структура заробітної плати. Системи оплати праці. Форми виплати заробітної плати. Гарантії в оплаті праці їх види. Компенсаційні виплати працівникам. Охорона заробітної плати. Умови та особливості виплати заробітної плати натурою. Періодичність виплати заробітної плати.

Розрахунок при звільненні. Актуальні питання стягнення середнього заробітку за час вимушеного прогулу та за час затримки розрахунку при звільненні.

Тема7 Проблеми правового забезпечення трудової дисципліни.

Особливості та методи забезпечення дисципліни праці на підприємствах, установах, організація. Правила внутрішнього трудового розпорядку. Особливості застосування заохочень до працівників.

Дисциплінарна відповідальність: поняття, види, строки. Умови та підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності. Порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності. Актуальні проблеми накладення на працівника дисциплінарної відповідальності.

Тема8 Проблеми правового регулювання матеріальної відповідальності сторін трудового договору.

Матеріальна відповідальність: поняття, види, суб'єкти. Умови та підстави притягнення до матеріальної відповідальності. Порядок притягнення до матеріальної відповідальності. Актуальні питання відмежування матеріальної відповідальності у трудовому праві від майнової відповідальності за цивільним правом. Актуальні проблеми інституту матеріальної відповідальності.

Матеріальне відшкодування моральної шкоди за нормами трудового права. Проблеми її застосування.

Тема9 Проблеми правового регулювання трудових спорів.

Поняття та класифікація трудових спорів. Причини індивідуальних та колективних трудових спорів. Звернення до державних органів при захисті порушеного права на працю.

Індивідуальні трудові спори. Досудовий порядок вирішення трудового спору та проблеми його застосування. Порядок вирішення трудових спорів у КТС. Застосування медіації при вирішенні трудових спорів. Особливості вирішення трудових спорів у судовому порядку. Застосування загального та спрощеного позовного провадження. Актуальні проблеми поновлення на роботі незаконно звільненого працівника.

Колективні трудові спори та порядок їх вирішення. Актуальні проблеми застосування трудового законодавства про порядок вирішення колективних трудових спорів.

Теми та завдання для самостійного поглибленого опрацювання:

Загальна частина

Змістовий модуль 1. Актуальні проблеми загальної частини трудового права

Тема 1 Загально-теоретичні проблеми трудового права України

Трудове право України є провідною галуззю, за допомогою якої, особа реалізує своє право на працю. Даною галуззю регулюється сукупність трудових відносин працівників із роботодавцями, а також інші відносини (що тісно пов'язані з трудовими), встановлюються права й обов'язки в галузі праці, відповідальність у разі їх порушення. Складовими такого вивчення є дослідження трудового права як галузі права, науки, системи законодавства, актуальних проблем загальної та особливої частини галуззі.

Окремого дослідження потребує питання предмету та методу трудового права, адже саме через них можна відобразити особливості даної галузі права. Досліджуючи функції та принципи права, слід приділити увагу тенденціям розвитку трудового права.

Трудові відносини виникають на підставі вольових дій між конкретними суб'єктами і мають конкретний зміст. Їх особливістю є те, що вони є результатом впливу не лише державних нормативно-правових актів, а й результатом договірно-правових актів – актів соціального партнерства, які містять норми права, ухвалені соціальними партнерами у межах наданих їм повноважень.

Вивчаючи дану тему, здобувачі повинні приділити значну увагу поняттю правовідносини та їх ознакам, через які відображаються особливості трудових правовідносин і проводиться відмежування трудового права від інших галузей права. Окрема увага повинна приділятися підставам виникнення, зміни та припинення правовідносин.

Тестові завдання:

1. Трудове право регулює трудові відносини:

- осіб, що відбувають покарання у виправно-трудовах установах;
- осіб, які уклали трудову угоду на виконання певної роботи;
- військовослужбовців збройних сил України;
- осіб, що уклали трудовий договір з фізичною особою – роботодавцем.

2. Предметом трудового права України є:

- відносини оренди приміщень для розміщення цехів і відділів підприємства;
- відносини з приводу навчання на виробництві, підвищення кваліфікації та перекваліфікації;
- відносини з нарахування соціальних платежів до відповідних фондів;
- відносини з управління підприємствами, установами, організаціями.

3. Основним інститутом в системі трудового права є:

- трудова угода;
- трудова угода;
- трудова угода;
- трудова угода;
- трудова угода;

4. Ядром і основним видом трудових правовідносин є:

- виробничі відносини;
- індивідуально-трудова;
- нагляду та контролю;
- вирішення трудових спорів;

5. Суб'єктами індивідуально-трудова правовідносин є:

- працівник і профспілковий орган;
- працівник і роботодавець;

роботодавець і профспілковий орган;
працівник і трудовий колектив;

6. Відносини, що тісно пов'язані з трудовими і які разом з трудовими відносинами формують предмет трудового права, є:

індивідуально-трудова відносина;
відносини робочого часу і часу відпочинку;
відносини нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства;
відносини щодо розподілу прибутку підприємства, установи, організації;

7. Кодекс законів про працю України регулює:

особливості праці кооперативів та їх об'єднань;
колективних сільськогосподарських підприємств;
трудова відносина всіх працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності;
працівників підприємств з іноземними інвестиціями;

8. Органи, що затвердили Кодекс законів про працю Української РСР 1 червня 1972 року:

Президія Верховної Ради Української Радянської Соціалістичної Республіки;
Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки;
Рада Міністрів Союзу Радянських Соціалістичних Республік;
Конституція Української Радянської Соціалістичної Республіки;

9. Громадяни України мають право на основі вільного волевиявлення створювати професійні спілки з метою здійснення і захисту своїх:

політичних прав;
релігійних прав;
трудових та соціально-економічних прав;
моральних прав;

10. Держава визнає професійні спілки повноважними представниками:
працівників;
підприємства, установи, організації;
місцевої державної адміністрації;
державної служби зайнятості;

11. Працівники мають право брати участь в управлінні підприємствами, установами, організаціями через:

органи місцевого самоврядування;
ради трудових колективів;
обласну профспілкову організацію;
власника або уповноваженого ним орган;

12. Працівником, звільненим у зв'язку з обранням їх до складу виборних профспілкових органів, після закінчення строку їх повноважень надаються:

компенсаційні виплати;
попередня посада (робота) на іншому підприємстві;
попередня робота (посада) або за згодою працівника інша рівноцінна робота (посада);
попередня робота (посада) або без згоди працівника інша рівноцінна робота (посада);

13. Фізичні особи можуть бути суб'єктами трудового права лише за умови:

отримання громадянства України;
досягнення певного віку;
української національності;
проживання на тій території, на якій знаходиться підприємство, установа, організація з

якою бажає працівник вступити у трудові відносини;

Контрольні питання:

1. Які правові інститути входять до складу індивідуального трудового права?
2. Які правові інститути утворюють колективне трудове право.
3. У чому виявляються особливості методу трудового права ?
4. Які основні функції виконує трудове право?
5. Які основні тенденції розвитку трудового права?

Реферати:

1. Перспективи розвитку трудового права: загальні напрямки і тенденції.
2. Індивідуальні трудові відносини найманої праці – основа предмету трудового права.
3. Роль і функції трудового права в умовах становлення ринкової економіки.
4. Опишіть норми, що є гарантіями, які забезпечують дотримання принципів трудового права.
5. Принципи, що визначають охорону трудових прав працівників.

Література:

Авескулов В. Д. Особливості трудових правовідносин із дистанційними працівниками. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 111–116.

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14274/1/Aveskulov_111-116.pdf

Гетьманцева Н. Д. Становлення і розвиток трудового права як прояв єдності приватних і публічних засад. *Науково-практичний журнал «Теорія і практика інтелектуальної власності»*. № 4 (102). 2018 р. С. 83-92.

Дибань М.П. Особливості формування трудового законодавства: історично-правовий аспект. *Юридичний вісник*. 2020. №2 (55). С. 123-128.

http://www.law.nau.edu.ua/images/Nauka/Naukovij_jurnal/2020/2-55/19.pdf

Жернаков В. В. Теоретичні та практичні проблеми формування і реалізації права на гідну працю. *Право і суспільство*. 2018. № 5, ч. 1. С. 101–104.

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16162/1/Zernakov_101-104.pdf

Срьоменко В. В., І. П. Гоцкалюк. Форми реалізації права на працю у трудовому праві. *Право та інновації*. 2019. № 3. С. 35–46.

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/17336/1/YEROMENKO_35-46.pdf

Козуб І. Місце трудового права в системі права України. *Юридична Україна*. 2011. №2. С.57-61.

Кожушко С. Поняття трудового права в сучасних умовах: стан і перспектива. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 12. С. 42-44.

Лазор В. Система Трудового права України в сучасних умовах та її співвідношення з системою національного права. *Юридична Україна*. 2006. №9. С.43-48.

Мокрицька Н. Про поняття форми реалізації права на працю. *Юридична Україна*. 2010. №4. Ст. 91-95.

Прилипка С. Розмежування права соціального забезпечення і трудового права. *Право України*. 1999. №10. С.58-61.

Панасюк О. Контроль та нагляд як функція трудового права. *Право України*. 2007 № 2. С.108-112.

Панасюк О. З приводу співвідношення трудового та цивільного права. *Право України*. 2009 № 9. С.140-147.

Процевський О. Чи є майбутнє у галузі трудового права? *Право України*. 2014. №12. С.119-130.

Середа О. Г. Реалізація права на працю в умовах євроінтеграції України. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 73-80. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11296/1/Sereda_73-80.pdf

Щербина В. Проблеми формування поняття функцій трудового права в умовах ринкових відносин. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 2. С. 3-7.

Щербина В. Юридичний інструментарій охоронної функції трудового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 3. С. 69-72.

Щербина В. Нове визначення поняття функцій трудового права *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 6. С. 36-39.

Щербина В. Захисна функція трудового права в умовах ринкових відносин *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 2. С.99-102.

Ярошенко О. М. Проблеми забезпечення конституційного права громадян на достатній життєвий рівень. Проблеми законності : зб. наук. пр. Харків, 2019. Вип. 145. С. 106–117. <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16680/1/Yaroshenko-106-117.pdf>

До питання прinci трудового права:

Література:

Волощук О. Принцип забезпечення права на відпочинок як інституційний принцип трудового права. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 2. С. 13-16.

Дмитрієв О.В., Ядута Д.О. Щодо питання про єдність і диференціацію у правовому регулюванні праці. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 6. Том 1. С.60-64. http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/6/tom_1/13.pdf

Дубей В. Заборона дискримінації у сфері праці: теоретичні питання і нормативне забезпечення. *Право України*. 2005 № 11. С.33-35.

Жернаков В. Поняття примусової праці за законодавством України. *Право України*. 1997. №10. С.35-39.

Жернаков В. Свобода праці як принцип сучасного трудового права. *Право України*. 1999. №3. С.34-36.

Єрьоменко В. В. Принципи трудового права в аспекті правозастосування. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 122–131. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11299/1/Eryomenko_122-131.pdf

Колодій А.М. Принципи права України. Монографія. Київ: Юрінком Інтер, 1998. 208 с.

Конопельцева О. О. Заборона необґрунтованої відмови у прийнятті на роботу як юридична гарантія реалізації права на працю. *Порівняльне-аналітичне право*. 2016. № 1. С. 151–154. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11744/3/Konopeltseva_151-154.pdf

Конопельцева О.О. Заборона примусової праці як принцип трудового права. *Право та інновації*. 2017. № 2 (18). С. 98-104. <http://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2017/06/Konopeltseva18.pdf>

Мельник В.П., Солонинка Н.Г. Поняття і класифікація принципів трудового права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Серія ПРАВО. Випуск 44. Том 1. С.134-138. <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/33920/1/ПОНЯТТЯ%20І%20КЛАСИФІКАЦІЯ%20ПРИНЦИПІВ%20ТРУДОВОГО%20ПРАВА.pdf>

Пилипенко О.В., Кичко А.М. Мобінг як проблема трудового права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 3. С.50-53. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/3/12.pdf>

Прокопчук Н.Р. Основні тенденції реформування трудових відносин в умовах воєнного стану. *Новий трудовий договір. Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 5. С. 61-65. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2022/5/10.pdf>

Середа О. Г. Вплив трудового контракту на виникнення, зміну та припинення трудових правовідносин. Підстави припинення трудового контракту: теоретико-прикладний дискурс : Монографія. М-во науки і освіти України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за заг ред. О. М. Ярошенко. Харків : Юрайт, 2024. С. 33–45. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19991/1/Sereda_33-45.pdf

Середа О. Обов'язки роботодавця та правові наслідки їх невиконання. *Право України*. 2002 № 9. С.82-85.

Слюсар А. М. Щодо поняття юридичних фікцій у трудовому праві. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 30–34. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11281/1/Slysar_30-34.pdf

Слюсар А. М. Правовий статус суб'єктів трудового права України: теоретико-правовий аспект. Монографія. Харків: видавництво «ФІНН», 2011. 336с.

Созавідал А.К., Боднар О.С. Щодо дискримінаційних проявів у сфері трудових відносин. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 1. С. 75-81. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2022/1/12.pdf>

Старчук О.В. Підходи до розуміння нормативності принципів трудового права України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. №12. С.44-49.

Старчук О. В. Класифікація принципів трудового права України. *Юридична Україна*. 2011. №8. С. 82-86.

Тимошенко Д.В. Класифікація причинно-наслідкового зв'язку в трудовому праві України. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 228–232.
https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11435/1/Timoshenko_228-232.pdf

Юровська В. В. Поняття та ознаки трудових правовідносин. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 67–72. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11295/1/Yrovska_67-72.pdf

Maliuha L. J. Legal Conflicts and Gaps in the Context of Labor Legislation of Ukraine / L. J. Maliuha, V. O. Zhuravel, S. O. Shabanova // *The Indian Journal of Labour Economics*. 2023. Published: 03 January. <https://doi.org/10.1007/s41027-022-00410-9>
https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19635/1/Maliuha_03-01-2023.pdf

Шабанов Р.І. Еволюція ідеї про свободу праці і заборону примусової праці. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 4. С. 82-87.
<http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/4/16.pdf>

Щерб'юк Н. Єдність і диференціація правового регулювання праці жінок. *Право України*. 2009 № 1. С.63-67.

Щербина В. Про основоположні принципи трудового права України. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 1. С. 13-17.

Ярошенко О. М., Вапнярчук Н. М. Правове забезпечення принципу гендерної рівності у сфері реалізації права на працю в Україні.
https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/20000/1/Yaroshenko_352-367.pdf

Ярошенко О. М. Правове забезпечення принципу гендерної рівності у сфері реалізації права на працю в Україні = Legal security of the principle of gender equality in the field of implementation of the right to work in Ukraine. EU labor law: decent work and expansion of institutional capacity for sustainable development : Scientific monograph. Riga, 2023. P. 352–367.

Yaroshenko O. M., Lutsenko O. Ye., Ivchuk Yu. Yu. GENDER EQUALITY IN LABOUR RELATIONS: EUROPEAN APPROACH.
https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19998/1/Yaroshenko_334-351.pdf

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про практику застосування Конституції України при здійсненні правосуддя: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996р. №9.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>

Тема2 Міжнародно-правове регулювання трудових правовідносин

Міжнародне трудове право є частиною міжнародного захисту прав людини, і більше того, саме міжнародне трудове право поклато початок становленню інституту захисту прав людини у міжнародному праві. Таким чином, вивчаючи дану тему, необхідно визначити суб'єкти міжнародно-правового регулювання праці та порядок його здійснення. Значну увагу потрібно приділити основоположним актам, які закріплюють міжнародні стандарти праці і видані МОП, Радою Європи, ЄС, європейській судовій практиці.

Вивчаючи дану тему на підставі аналізу міжнародних актів, необхідно визначити рівень забезпеченості права на працю іноземців на території України та громадян України за кордоном.

Тестові завдання:

1. Мінімальна заробітна плата є:

основним державним соціальним стандартом;

основною державною соціальною гарантією;

додатковою державною соціальною гарантією;

гарантуванням доходу для працівника;

2. Як називаються неврегульовані в результаті взаємних переговорів протиріччя, які виникають з приводу виконання окремих положень колективного договору:

індивідуальні трудові спори;
колективні трудові спори;
страйки;
судові спори;

3. Яким документом оформляються вимоги найманих працівників, профспілки чи об'єднання профспілок у ході виникнення колективних трудових спорів (конфліктів):

протоколом;
рішенням;
заявою;
розпорядженням;

4. Зміни до колективного договору протягом строку його дії можуть вноситися:

суб'єктом, що здійснює повідомну реєстрацію колективного договору;
одноособово роботодавцем;
за взаємною згодою сторін;
рішенням суду;

5. Положення галузевої угоди діють безпосередньо і є обов'язковими:

для всіх осіб, які перебувають у трудових правовідносинах з роботодавцями;
для всіх суб'єктів, що перебувають у сфері дії сторін, які підписали угоду;
для працівників, членів профспілки;
для організацій працівників;

6. Особи, які уклали трудовий договір з роботодавцем про виконання роботи вдома особистою працею з матеріалів і з використанням знарядь та засобів, які надаються роботодавцем, або набуваються за рахунок його коштів:

є тимчасовими працівниками;
є сезонними працівниками;
є надомниками;
працюють на умовах контракту;

7. До трудової книжки не заносяться відомості:

про заохочення працівника;
про накладені на працівника стягнення;
про переведення працівника на іншу постійну роботу;
відомості про використані винаходи;

8. Дозвіл на працевлаштування іноземних громадян в Україні надають:

міграційні служби;
районні центри зайнятості;
обласні центри зайнятості за дорученням Державного центру зайнятості;
органи внутрішніх справ;

9. Документом, що засвідчує трудову діяльність працівника є:

трудова книжка працівника;
листок обліку кадрів;
дані державної податкової адміністрації;

письмовий трудовий договір;

10. Будь-яка робота, що вимагається від працівника під загрозою притягнення до дисциплінарної відповідальності, на виконання якої працівник не давав згоди, вважається:

дисциплінарним проступком;
примусовою працею;
переведенням на іншу роботу;
обов'язковою працею;

11. Необґрунтованою відмовою у прийнятті на роботу вважатиметься відмова:
через відсутність робочого місця за відповідною спеціальністю;
через недостатню кваліфікацію;
не пов'язана з професійними якостями працівника;
через відсутність освіти, якщо така вимагається для зайняття відповідної посади;

12. Переведення на іншу постійну роботу допускається лише:
в межах підприємства, установи, організації;
за погодженням із первинною профспілковою організацією підприємства;
за погодженням із виборним органом первинної профспілкової організації підприємства;
за згодою працівника;

13. Вагітні жінки відповідно до медичного висновку переводяться на іншу роботу, яка:
не є складною;
є легшою;
триватиме не більше чотирьох годин на день;
не пов'язана із виробництвом.

14. При відмові у прийнятті на роботу вагітної жінки роботодавець зобов'язаний:
письмово повідомити службу зайнятості;
письмово повідомити про причини такої відмови;
видати наказ або розпорядження про відмову;
скерувати вагітну жінку на перекваліфікацію;

Контрольні питання:

1. Охарактеризуйте правову природу конвенцій та рекомендацій?
2. Норми міжнародного трудового права є складовими елементами системи міжнародного права чи національного трудового права?
3. Назвіть особливості міжнародно-правового регулювання праці?
4. Назвіть акти Ради Європи та Європейського Союзу, які встановлюють міжнародні соціальні стандарти у сфері праці?
5. Визначте, які акти видаються Європейським Союзом?

Реферати:

1. Співвідношення міжнародно-правових норм і законодавства про працю України.
2. Охарактеризуйте основні норми міжнародно-правового регулювання праці.
3. Нормативно-правове регулювання інтеграції України до Європейського Союзу.

Фединяк Г. С. Міжнародне приватне право : підруч. Київ : Атака, 2005. 544с.

Гармонізація трудового законодавства України із законодавством Європейського Союзу: Монографія. Відп. ред. Н.М. Хуторян. Київ, 2008. 304 с.

Довгерт А. С. Правове регулювання міжнародних трудових відносин : Навчальний посіб. Київ : НМК ВО, 1992. 248с.

Грекова М. Визначення поняття та ознак міжнародних трудових стандартів. *Право України*. 2008 № 4. Ст.50.

Грекова Марина Поняття та зміст міжнародно-правового регулювання відносин у сфері праці. *Юридична Україна* 2012. - №11. Ст. 110.

Козін С.М. Міжнародний захист як вид захисту трудових прав мігрантів. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. Том 2. С. 42-46.
<http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/3-2/9.pdf>

Костюк В. Міжнародні акти як джерело трудового права. *Право України*. 1999. №11. С.97-100.

Кончар П. Європейська соціальна хартія – один із двох основних інструментів захисту прав людини в Європі. *Право України*. 2010 № 10. Ст.119.

Кузьменко В.В. Особливості судових прецедентів міжнародних судів як джерела трудового права. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. Том 2. С. 47-52
<http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/3-2/10.pdf>

Марина Якименко. Реалізація міжнародних трудових стандартів у проекті Трудового кодексу України. *Юридична Україна*. 2007. №2. Ст. 53.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 року.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 року.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>

Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15>

Конвенція МОП №105 Про скасування примусової праці.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_013

Конвенція МОП №2 Про безробіття. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_143

Конвенція МОП №158 Про припинення трудових відносин з ініціативи підприємця.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005

Конвенція МОП №29 Про примусову або обов'язкову працю.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_136

Конвенція МОП №111 Про дискримінацію в галузі праці й занять.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_161

Конвенція МОП N 158 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця 1982 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005#Text

Європейська соціальна хартія (переглянута). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062

Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод.
https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004

Загальна декларація прав людини. Схвалена Генеральною асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015

До використання:

ООН <https://www.undp.org/> <https://www.undp.org/uk/ukraine>

МОП <https://www.ilo.org/uk/about-ilo>

Рада Європи <https://www.coe.int/web/portal/home> <https://www.coe.int/uk/web/kyiv>

ЄС <https://european-union.europa.eu/contact-eu-uk>

Європейський суд з прав людини. <https://www.echr.coe.int/hudoc-database-ukr>

[https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22sort%22:\[%22kupdate%20Descending%22\],%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/ukr#{%22sort%22:[%22kupdate%20Descending%22],%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]})

Практика ЄСПЛ. Український аспект. <https://www.echr.com.ua/rishennia-espl/>

Мінюст <https://minjust.gov.ua/m/rishennya-schodo-ukraini-vineseni-evropeyskim-sudom-z-prav-lyudini>

Тема3 Правове забезпечення зайнятості населення і працевлаштування

Із прийняттям Закону України «Про зайнятість населення» та Закону України «Про професійний розвиток працівників» питання працевлаштування навчання, підвищення кваліфікації та перекваліфікації виходить на новий рівень. Таким чином, використовуючи законодавчі акти, студентам слід дослідити державні гарантії права вибору зайнятості в Україні; провести порівняльний аналіз понять «працевлаштування» та «зайнятості»; встановити правові форми працевлаштування.

Окрему увагу слід приділити відносинам, які виникають при працевлаштуванні між особою, яка бажає вступити у трудові правовідносини, роботодавцем і державною службою зайнятості. Необхідно проаналізувати нестандартні форми зайнятості. Разом з тим, встановити права та обов'язки державної служби зайнятості.

Використовуючи вище згадані Закони України та КЗпП України слід провести порівняльний аналіз правового становища безробітного із Конвенцією МОП № 122 «Про політику в галузі зайнятості».

Тестові завдання:

1. Правовідносинами працевлаштування вважаються наступні відносно самотійні правові відносини:

між органом працевлаштування і громадянином, який звернувся із заявою про допомогу у влаштуванні на роботу;

між роботодавцем і безробітним, який вимагає виплати допомоги по безробіттю;

між органом працевлаштування і роботодавцем з приводу сплати страхових внесків;

між найманими працівниками і профспілками про допомогу у працевлаштуванні;

2. Колективний договір набирає чинності з:

через 10 днів після його підписання;

через 1 місяць після його підписання;

дня його підписання;

через день його підписання;

3. Колективна угода укладається на:

державному, галузевому, регіональному рівнях;

міжнаціональному, національному, галузевому рівнях;

міждержавному, державному, галузевому рівнях;

державному, регіональному, локальному рівнях;

4. Скорочена тривалість робочого часу може встановлюватись за рахунок власних коштів на підприємствах і в організаціях для:

жінок, які мають дітей віком до 14 років або дитину-інваліда;

жінок, які мають дітей віком до 18 років або дитину-інваліда;

жінок, які мають дітей віком до 3 років або дитину-інваліда;

жінок, які вийшли з відпустки по догляду за дитиною;

5. Час початку і закінчення щоденної роботи (зміни) передбачається:

трудовим договором;

колективним договором;

розпорядженням профспілкового органу;
правилами внутрішнього трудового розпорядку і графіками змінності;

6. На яких підприємствах, в установах, організаціях укладається колективний договір:
лише тих, що знаходяться у державній формі власності;
що перебувають у колективному трудовому спорі;
що використовують найману працю;
що мають право юридичної особи;

7. З якого моменту колективний договір є чинним:
з дня затвердження колективного договору загальними зборами найманих працівників;
з дня, зазначеного у колективному договорі;
з дня повідомної реєстрації колективного договору;
з дня складення протоколу розбіжностей;

8. У яких випадках згідно з законодавством України забороняється проведення страйків:
за наявності рішення органу державної виконавчої влади про заборону проведення страйків;

під час проведення політичних страйків;
в умовах воєнного стану;
за наявності рішення Національної служби посередництва і примирення;

Контрольні питання:

1. Як співвідносяться між собою поняття: «зайнятість», «працевлаштування»?
2. Які категорії осіб можуть бути визнані безробітними?
3. Які соціальні виплати та соціальні послуги надаються безробітним?
4. Визначте правові форми працевлаштування?
5. Які категорії зайнятого населення встановлює законодавство?

Реферати: 1. Міжнародно-правове регулювання зайнятості.

Література:

Василенко П., Федоренко В. Зайнятість та соціальний захист населення від безробіття. У запитаннях і відповідях. Київ, 2011. 221с.

Волинець В.В., Занфірова Т.А., Іншин М.І Теоретичні та практичні проблеми реформування національного законодавства у сфері зайнятості населення. Навчальний посібник. Харків : Промарт, 2019. 408с.

Гусаров О.С. Проблеми правового регулювання нетипових видів зайнятості. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. № 3. С 50-55.
<http://www.nvppp.in.ua/vip/2023/3/8.pdf>

Буда Т.Й. Гнучкі і нестандартні форми зайнятості: соціальні вигоди та ризики. *Сталий розвиток економіки*. 2016. №2(31).
<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/121459.pdf>

Остапенко Ю.О. Нетипова зайнятість як особлива проблема реалізації трудових прав працівників. *Юридична наука*. 2020. №4(106). С. 262-268. <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/view/261>

Чанишева Г.І. Соціальний захист у разі неповної зайнятості: стандарти Європейського Союзу та законодавство України. *Право України*. 2016. №8. С.40-46.

Шабанов Р. Право на зайнятість як суб'єктивне право громадян у сфері соціального захисту від безробіття. *Право України*. 2016. №8. С.63-70.

Шабанов Р.І. Еволюція ідеї про свободу праці і заборону примусової праці. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 4. С. 82-87.
<http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/4/16.pdf>

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про зайнятість населення: Закон України від 05.07. 2012 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12.01.2012 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>

Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні : Закон України від від 21.03.1991 № 875-ХІІ. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/875-12>

Генеральна Угода про регулювання основних принципів і норм реалізації соціально-економічної політики і трудових відносин в Україні на 2019-2021 роки : Укладена між КМУ і Федерацією Професійних Спілок України від 14.05.2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001120-19>

Порядок організації громадських та інших робіт тимчасового характеру : Затверджене постановою КМУ від 20.03.2013.-№175. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2013-%D0%BF>

Про затвердження Порядку видачі ваучерів для підтримання конкурентоспроможності осіб на ринку праці : Постанова Кабінету Міністрів України від 20 березня 2013 р. № 207. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/207-2013-%D0%BF>

Про затвердження Порядку організації громадських та інших робіт тимчасового характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.03.2013 № 175 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2013-%D0%BF#Text>

Про затвердження Порядку реєстрації, перереєстрації зареєстрованих безробітних та ведення обліку осіб, які шукають роботу : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2023 р. № 446 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/446-2023-%D0%BF#Text>

До використання:

Конфедерація роботодавців України https://employers.org.ua/page_2.htm

Національна тристороння соціально-економічна рада <https://ntser.gov.ua/profspilky/>

Змістовий модуль2. Актуальні проблеми особливої частини трудового права

Тема4 Проблеми правового регулювання трудового договору

Кожен громадянин має право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Право на працю реалізується шляхом укладення трудового договору, який є основною, базовою формою виникнення трудових правовідносин.

Таким чином, досліджуючи дану тему слід приділити увагу поняттю, ознакам трудового договору, адже на їх підставі можливе відмежування трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів. Порівнюючи класифікацію трудових договорів, яка подається КЗпП України та в науці трудового права, слід встановити особливості кожного виду трудового договору.

Розглядаючи зміст і форму трудового договору, необхідно встановити особливості застосування контрактної форми залучення до праці.

Аналізуючи проблеми реалізації права на працю, слід розглянути актуальні питання здійснення зміни істотних умов праці та актуальні проблеми припинення трудових відносин.

Вивчаючи порядок укладення трудового договору в усній і письмовій формах, окрему увагу слід приділити підставам та порядку зміни і припинення трудового договору. Визначити різницю між припиненням та розірванням трудового договору.

Тестові завдання:

1. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця за попередньою згодою профспілкового органу дозволяється при:

звільненні з роботи по сумісництву у зв'язку з прийняттям на роботу іншого працівника, який не є сумісником;

припиненні трудового договору з працівником, направленим за постановою суду на примусове лікування;

поновленні на роботі працівника, який раніше виконував цю роботу;

появі на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння;

2. За бажанням працівників, переведених на роботу з одного підприємства на інше підприємство, які не використали за попереднім місцем роботи повністю або частково щорічну основну відпустку і не одержали за неї грошової компенсації, щорічна відпустка повної тривалості надається до настання:

дванадцяти місяців;

одинадцяти місяців;

дев'яти місяців;

до настання шести місячного терміну безперервної роботи після переведення;

3. Угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою з підляганням внутрішньому трудовому розпорядку, а роботодавець зобов'язується виплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, називається:

колективний договір;

трудова угода;

угода про умови праці;

трудоий договір;

4. У зв'язку із змінами в організації виробництва і праці допускається зміна істотних умов праці:

попередженні працівника про такі зміни не пізніше двох тижнів;

попередженні роботодавцем про такі зміни не пізніше двох місяців;

попередженні первинної профспілкової організації не пізніше двох місяців;

при продовженні роботи на тому ж робочому місці;

5. Строки випробування при прийнятті на роботу робітників:

один місяць за погодженням з профспілковим комітетом;

три місяці за згодою працівників;

шість місяців за погодженням з відповідним комітетом профспілки;

строк випробування при прийнятті на роботу робітників не може перевищувати одного кварталу;

6. Роботодавець має право перевести працівника строком до одного місяця на іншу роботу не обумовлену трудовим договором без його згоди у випадках:

для виконання термінового завдання;

для відвернення наслідків стихійного лиха;

для виконання виробничого завдання голови обласної державної адміністрації;

для виконання державного замовлення;

7. Укладений безстроковий трудовий договір, працівник має право розірвати, попередивши про це роботодавця письмово за:

за 1 місяць;

за 2 тижня;

за 2 місяця;

за 3 місяця;

8. Додаткові підстави розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця з окремими категоріями працівників за певних умов:

одноразового грубого порушення трудових обов'язків працівником відділу кадрів;
одноразового грубого порушення трудових обов'язків керівником підприємства, установи, організації;

вчинення працівником, який виконує виховні функції, не аморального проступку;
одноразового грубого порушення трудових обов'язків працівником підприємства;

9. Розірвання трудового договору з ініціативи роботодавця без попередньої згоди профспілкового органу:

повної ліквідації установи;

реорганізації підприємства;

прогулу (в тому числі відсутності на роботі більше 3 годин протягом робочого дня) без поважних причин;

появи на роботі в нетверезому стані, у стані наркотичного або токсичного сп'яніння;

10. Роботодавець може запроваджувати обмеження спільної роботи родичів за умови якщо вони:

якщо вони є близькими родичами;

якщо вони є безпосередньо підконтрольні один одному;

якщо обоє працюють на матеріально відповідальних посадах;

якщо вони є кумами;

11. Державні службовці не мають права виконувати роботу на умовах сумісництва крім:

крім роботи на невиборних посадах;

крім адвокатської практики;

крім викладацької діяльності;

крім виконання роботи на умовах цивільно-правового договору;

12. Тимчасовими вважаються працівники, які прийняті:

на роботу, яка зазначена у переліку тимчасових робіт;

на роботу на строк до двох місяці;

на роботу на дому;

на роботу за сумісництвом;

Контрольні питання:

1. Кого потрібно розуміти під терміном «роботодавець»?

2. За якими ознаками можна відмежувати трудовий договір від суміжних цивільно-правових договорів?

3. Який порядок проведення атестації працівника?

4. Що таке «зміна істотних умов праці»? Який порядок проведення зміни істотних умов праці?

5. Хто може виступати третіми особами при розірванні трудового договору?

Реферати:

1. Атестація працівників: поняття, значення її проведення, коло працівників, що проходять атестацію та правові наслідки атестації.

2. Сфера застосування контрактної форми трудового договору, строк його дії, права та обов'язки, відповідальність сторін.

3. Правове регулювання аутстафінгу та аутсорсингу.

4. Персональні дані працівника та робота з ними.

Література:

Андрушко А., Андрушко А.В. Огляд судової практики вирішення трудових спорів при звільненні працівників за п.1 ст.40 КЗпП України. *Право України*. 2007 № 11. С.95-98.

Балюк М., Гончарова Г. Зміни в організації виробництва і праці та соціальне партнерство. *Право України*. 1996. №11. С.33-37.

Беркута Н. Види трудових договорів та їх регулювання у законодавстві про працю. *Право України*. 2006 № 12. С.59-61.

Вороніна Л. Сфера і порядок застосування контракту як особливої форми трудового договору. *Право України*. 1994. №11-12. С.32-34.

Гетьманцева Н.Д, Ірина І. Про деякі аспекти змісту трудового договору. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. №2. С.101-105.

Гончарова Г. С. Проблеми правового регулювання кваліфікаційних вимог до працівників при прийнятті на роботу. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 15–23. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14277/1/Goncharova_Yushko_15-23.pdf

Дума О. О. Колізії, що виникають під час звільнення за п. 6 ст. 40 КЗпП України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2018. Вип. 49, т. 1. С. 214–217. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16160/1/Duma_214-217.pdf

Журавель О. Д. Правове регулювання звільнення працівників за вчинення аморального проступку: історичний підхід. *Право та інновації*. 2016. № 1. С. 223–227. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/11434/1/Guravel_223-227.pdf

Зеленський В.М. Припинення трудових відносин за угодою сторін: доцільність письмового оформлення згоди. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 1. С.96-100. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/1/19.pdf>

Конопельцева О. О. Щодо співвідношення понять «припинення трудового договору», «розірвання трудового договору» та «звільнення». *Право та інновації*. 2018. № 2. С. 54–59. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15598/1/Konopeltseva_54-59.pdf

Конопельцева О. О. Юридичнозначимі критерії для визначення переліку підстав припинення трудового контракту. Підстави припинення трудового контракту: теоретико-прикладний дискурс : монографія. М-во науки і освіти України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. За заг ред. О. М. Ярошенко. Харків : Юрайт, 2024. Гл. 2, § 2.2. С. 74–108. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19993/1/Konopeltseva_74-108.pdf

Кохан Н. В. Актуальні проблеми впровадження гарантій, що забезпечують виникнення трудових правовідносин. *Юридична Україна* 2011. №10. С. 55-60.

Кохан Н. В. Правові проблеми реалізації гарантій, що забезпечують зміну трудових правовідносин. *Юридична Україна* 2012. №6. С. 62-66.

Кравцов Д. М. Підстави розірвання трудового договору за ініціативою роботодавця у разі порушення працівником своїх трудових обов'язків за проектом Трудового кодексу України. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 55–62. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14205/1/Kravtsov_55-62.pdf

Лазор Н. Відмежування трудового договору від цивільних договорів. *Право України*. 1997. №12. С.85-86.

Лазор В.В. Щодо відмітних ознак трудового договору. *Право України*. 1999. №11. С.80-82.

Луценко О. Є. Підстави припинення трудового контракту в системі підстав припинення трудового договору: значення, місце та специфіка. Підстави припинення трудового контракту: теоретико-прикладний дискурс : монографія. М-во науки і освіти України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за заг ред. О. М. Ярошенко. Харків : Юрайт, 2024. Гл. 2, § 2.1. С. 46–74. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19992/1/Lutsenko_46-74.pdf

Тангян О.О. Юридичні гарантії “еквівалентного захисту”, для працівників, які працюють за строковими трудовими договорами. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. № 3. Том 2. С.65-71. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2020/3-2/13.pdf>

Трудовий контракт – спеціальний вид трудового договору. Підстави припинення трудового контракту: теоретико-прикладний дискус. За заг.ред. О.М.Ярошенко. 2023. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19990/1/Yaroshenko_8-32.pdf

Цесарський Ф. А. Підстави і порядок розірвання трудового договору із керівником підприємства, установи, організації: шляхи вдосконалення. *Право та інновації*. 2018. № 2. С. 7–12. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15597/1/Tsesarsky_7-12.pdf

Юшко А. Переведення чи зміна істотних умов праці? *Право України*. 1998. №5. С.68-73.

Ярошенко О. М. Зміст як визначальний чинник, зумовлюючий особливе місце трудового контракту в системі трудових договорів. Підстави припинення трудового контракту: теоретико-прикладний дискурс : монографія. М-во науки і освіти України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого ; за заг ред. О. М. Ярошенко. Харків : Юрайт, 2024. Гл. 1, § 1.1. С. 8–32. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/19990/1/Yaroshenko_8-32.pdf

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Конвенція МОП N 158 про припинення трудових відносин з ініціативи роботодавця 1982 року https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_005#Text

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. / В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про професійний розвиток працівників: Закон України від 12.01.2012 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17>

Класифікатор професій ДК 003:2010: Держспоживстандарт України Наказ від 28.07.2010р. № 327. . https://hrliga.com/docs/327_KP.htm

Про трудові книжки працівників: Постанова КМУ від 27.04.1993.- №301. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/301-93-%D0%BF>

Про упорядкування застосування контрактної форми трудового договору: постанова КМУ від 19.03.94.- № 170. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/170-94-%D0%BF>

Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова КМУ від 17 квітня 2019 р. N 337. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF>

Інструкція про порядок ведення трудових книжок працівників : Наказ Міністерства праці України, Міністерства юстиції України, Міністерства соціального захисту населення України від 29.07.93 N 58. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0110-93>

Про умови праці тимчасових робітників і службовців : Указ Президії Верховної Ради СРСР від 24.09.1974 № 311-09. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0311400-74>

Про умови праці робітників і службовців, зайнятих на сезонних роботах : Указ Президії Верховної Ради СРСР від 24.09.1974 № 310-09. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0310400-74>

Список сезонних робіт і сезонних галузей : Постанова КМУ від 28.03.1997 № 278. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/278-97-%D0%BF>

Про порядок оплати тимчасового заступництва: Роз'яснення Держкомпраці СРСР і Секретаріату ВЦРПС від 29.12.1965 № 30/39. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0030400-65>

Положення про умови праці надомників : Постанова Держкомпраці СРСР і Секретаріату ВЦРПС від 29.09.1981р. № 275/17-99. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0275400-81>

Форма трудового договору між працівником і фізичною особою та Порядок реєстрації трудового договору між працівником і фізичною особою : Наказ Мін. Праці та соціальної політики від 08.06.2001р. №260. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0554-01>

- Гарантії працівників у разі ліквідації або реорганізації підприємства, установи, організації : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 25.01.2011 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0017323-11>
  - Порядок розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 01.02.2011 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0003323-11>
  - Статус фізичної особи - підприємця: проблеми застосування законодавства : Роз'яснення Міністерства юстиції України від 14.01.2011 р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0012323-11>
  - Щодо виконання обов'язків тимчасово відсутнього працівника : Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 19.04.2011 р. N 126/06/186-11.
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0126772-11#o10>
- Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Тема5 Проблеми правового регулювання робочого часу і часу відпочинку

Конкретна тривалість виконуваної працівником роботи вимірюється його робочим часом. Правове регулювання робочого часу має на меті, з одного боку, забезпечити виконання працівником необхідної міри праці, а з іншого – забезпечити охорону праці й право працівника на відпочинок.

Таким чином, вивчаючи дану тему необхідно зосередити увагу на нормативах робочого часу та ознаках, які відрізняють один вид робочого часу від іншого.

Достатню увагу слід приділити досліджуючи загальні і спеціальні режими робочого часу. Необхідно визначити особливості, що притаманні кожному режиму, і які нададуть змогу відмежувати один режим від іншого.

Щодо права працівника на відпочинок, то воно тісно пов'язане із обмеженням тривалості робочого часу. Дана гарантія закріплюється статтею 44 Конституції України: «Кожен, хто працює має право на відпочинок». Отже, у законодавстві встановлюються мінімальні державні стандарти і гарантії щодо забезпечення права працівника на відпочинок. Це право забезпечується наданням обідньої перерви, щоденного та щотижневого відпочинку, через вихідні, святкові та неробочі дні. Вивчаючи дану тему, необхідно визначити порядок встановлення таких видів відпочинку та правові гарантії забезпечення надання кожного виду відпочинку зокрема. Окрему увагу слід приділити різновидам відпусток, гарантіям, які забезпечують дане право та встановити порядок надання відпусток.

Тестові завдання:

1. Роботодавець може застосовувати надурочні роботи лише у виняткових випадках :
у разі виробничої потреби;
після проведення страйку;
при проведенні робіт для відвернення стихійного лиха;
проведення робіт без погодження з профспілковою організацією;
2. Кого забороняється залучати до надурочних робіт:
вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років;
жінок, які мають дітей віком 5 років;
осіб пенсійного віку;
працівників, які навчаються в загальноосвітніх школах без відриву від виробництва, в дні коли в них немає занять;
3. Нормальна тривалість робочого часу в Україні не може перевищувати:

45 годин на тиждень;
42 години на тиждень;
40 годин на тиждень;
43 години за постановою Кабінету Міністрів України;

4. Скорочена тривалість робочого часу – 36 годин встановлюється для працівників:
віком від 15-14 років;
віком від 16-18 років;
віком від 18-19 років;
віком від 13-15 років;

5. Для працівників, зайнятих на роботах з шкідливими умовами праці, скорочена тижнева тривалість робочого часу встановлюється не більше, як:
з 39 до 37 годин;
не більше як 36 годин на тиждень;
40 годин за згодою робітників;
38 годин за рішенням облдержадміністрації;

6. Напередодні вихідних днів тривалість роботи при шестиденному тижні не може перевищувати:
7 годин;
7 годин 30 хвилин;
6 годин;
5 годин;

7. При роботі в нічний час встановлена тривалість роботи (зміни) скорочується на яку кількість годин:
3 години;
2 години;
1 година;
не скорочується;

8. Нічним вважається час:
з 9 годин вечора до 6 годин ранку;
з 10 годин вечора до 5 годин вечора;
з 10 годин вечора до 6 годин ранку;
з 11 годин вечора до 7 годин ранку;

9. Забороняється залучати до роботи в нічний час:
осіб віком до 55 років – чоловіків;
осіб віком до 19 років;
осіб після 60 років;
осіб молодших 18 років;

10. Роботодавець зобов'язаний встановити неповний робочий день або неповний робочий тиждень вагітній жінці або жінці, яка має дитину віком до:
до 14 років;
до 15 років;
до 16 років;
осіб старше 18 років;

11. На підставі медичного висновку жінкам надається відпустка у зв'язку з вагітністю та пологами тривалістю календарних днів:
60 днів;

126 днів;
75 днів;
100 днів;

12. В разі народження двох і більше дітей, а також при ускладнених пологах тривалість післяродової відпустки становить календарних днів:

56 днів;
58 днів;
70 днів;
75 днів;

13. За сімейними обставинами та з інших причин працівнику може надаватися відпустка без збереження заробітної плати не більше календарних днів на рік:

20 днів;
16 днів;
15 днів;
35 днів;

14. Надурочні роботи не повинні перевищувати для кожного працівника годин на рік:

120 годин;
135 годин;
140 годин;
155 годин;

15. Тривалість щотижневого безперервного відпочинку повинна бути не менш як:

24 години;
12 годин;
42 години;
48 годин;

16. Сезонним та тимчасовим працівникам, відпустка надається:

24 календарних дні;
30 календарних днів;
14 календарних дні;
пропорційно до відпрацьованого ними часу;

17. Особам з інвалідністю відпустка надається тривалістю:

- особам з інвалідністю I і II груп - 30 календарних днів, а особам з інвалідністю III групи - 26 календарних днів;
- особам з інвалідністю I і II груп - 30 календарних днів, а особам з інвалідністю III групи - 30 календарних днів;
- особам з інвалідністю I і II груп - 31 календарних днів, а особам з інвалідністю III групи - 28 календарних днів;
- особам з інвалідністю I і II груп - 28 календарних днів, а особам з інвалідністю III групи - 24 календарних днів;

18. Творча відпустка надається для:

для навчання у навчальних закладах усіх рівнів акредитації;
для профспілкового навчання;
участі у змаганнях, які проходять на підприємствах, установах, організаціях;
написання підручників, дисертаційних робіт;

Контрольні питання:

1. За якими критеріями можна розмежувати скорочений та неповний робочий час?
2. Для яких категорій працівників можна встановити ненормований робочий час?

3. Виділяють які елементи гнучкого графіку роботи?
4. Які на вашу думку, найоптимальніші періоди обліку робочого часу?
5. Чи можна надурочні роботи вважати примусовою працею?
6. Яким чином компенсується робота у вихідні дні?
7. Назвіть святкові та неробочі дні, передбачені КЗпП України?
8. Як оплачується та надається відпустка особам, що працюють за сумісництвом?
9. У яких випадках робота на умовах неповного робочого часу впливає на тривалість відпустки?
10. Перерви для годування дитини – це періоди часу, які відносяться до робочого часу чи до часу відпочинку?

Реферати:

1. Скорочений робочий час для окремих категорій працівників.
2. Правове регулювання ненормованого робочого часу.
3. Міжнародно-правове регулювання часу відпочинку.

Література:

- Авескулов В.Д. Правове регулювання ненормованого робочого часу. *Форум права*. 2016. № 14. С.5-10. file:///C:/Users/Admin/Downloads/FP_index.htm_2016_4_3.pdf
- Венедиктова В. Регулювання ненормованого робочого часу в умовах ринкової економіки. *Право України*. 1999. №7. С.104-106.
- Гафич О.І. Сутність та ознаки гнучкого режиму робочого часу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. Випуск 3. С. 44-49. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2023/3/7.pdf>
- Дрозд О.Ю. Сутність і зміст дистанційної роботи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2022. Випуск 2. С. 47-54. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2022/2/8.pdf>
- Костюк В.Л., Яцкевич І.І. Принципи новітньої концепції правового регулювання робочого часу. *Наукові записки НаУКМА. Юридичні науки*. 2019. Том 4. С.42-51. <file:///C:/Users/Admin/Downloads/185629-412680-1-SM.pdf>
- Левченко Н.І. Правове регулювання робочого часу: європейський досвід. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. №14. С.141-146. http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2015/04/levchenko_14.pdf
- Малишевська З. Класифікація режиму робочого часу. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №2. С.82-86.
- Пилипенко А.А., Михалко Ю.Р., Жаров О.А. Правове регулювання робочого часу в Україні і за кордоном. *Молодий вчений. Юридичні науки*. листопад 2017. №11(51). С.979-983. <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/11/237.pdf>
- Проценко О. Нормативи і тривалість робочого часу. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. №2. С.82-86.
- Сільченко С., Сербіна Д. Дистанційна праця: сучасний стан і перспективи розвитку правового регулювання. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. №1. Ст. 93-99. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/18808/1/Silchenko_93-99.pdf
- Таможанський О.В. Особливості правового регулювання дистанційної роботи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 3. С. 59-63. <http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/3/14.pdf>
- Чанишева А. Соціальний захист у разі неповної зайнятості: стандарти Європейського Союзу та законодавство України. *Право України*. 2016. №8. С.40-46.
- Юзько Т.М. Робочий час і час відпочинку як невід'ємна категорія права людини на життя. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 6. С. 102-104. http://lsej.org.ua/6_2015/29.pdf
- Поняття гнучкого режиму робочого часу, особливості застосування. Методичний матеріал ВША. Від 19.01. 2024р. <https://www.hsa.org.ua/blog/poniattia-gnuckogo-rezimu-robocogo-casu-osoblivosti-zastosuvannia>

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про затвердження Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня : Постанова КМУ від 21.02.2001 № 163. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/163-2001-%D0%BF#Text>

Про затвердження Порядку застосування Переліку виробництв, цехів, професій і посад із шкідливими умовами праці, робота в яких дає право на скорочену тривалість робочого тижня : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 23.03.2001 №122. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0304-01#Text>

Про затвердження Методичних рекомендацій щодо встановлення гнучкого режиму робочого часу : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 04.10.2006 № 359 <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0359203-06#Text>

Положення про порядок і умови застосування (гнучкого) змінного графіка роботи для жінок, що мають дітей : Постанова Держкомпраці СРСР і ВЦРПС від 06.06.1984 N 170/10-101.

Списку сезонних робіт і сезонних галузей : Постанова КМУ від 28.03.1997 № 278. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/278-97-%D0%BF>

Рекомендації про порядок надання працівникам з ненормованим робочим днем щорічної додаткової відпустки за особливий характер праці : Наказ Міністерства праці та соціальної політики України від 10.10.1997р. №7. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0007203-97#Text>

Положення про вахтовий метод організації робіт на підприємствах, в установах, і організаціях, що належать до сфери управління Державного агентства України з управління зоною відчуження : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 24.07.2017 №275. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0994-17>

Про чергування на підприємствах і в установах : Лист Міністерства праці та соціальної політики України від від 02.04.2010 № 89/13/116-10. <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0089203-10#Text>

Про розрахунок норми тривалості робочого часу на 2024 рік. https://7eminar.ua/events/3452?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwsoe5BhDiARIsAOXVoUsBHtxdpHb1a3HmECikPA1-Uh6YXD1j9_b_CZ8QLKIOJ3K0Fp7KNowaAqVXEALw_wcB

Темаб Проблеми правового регулювання оплати праці та її нормування. Гарантії та компенсації

Поняття оплати праці характеризують різні сторони одного і того ж суспільного явища. Для роботодавця оплата праці є платою за робочу силу і складає одну із основних статей витрат у собівартості товарів та послуг, що надаються. Для працівника – це основна частина його особистого доходу, засіб відтворення робочої сили і поліпшення рівня благополуччя самого працівника та його сім'ї.

Таким чином, вивчаючи дану тему, слід розкрити співвідношення понять оплата праці та заробітна плата, виділяючи ознаки останньої. Разом з тим, слід розглянути державний і договірний методи регулювання заробітної плати.

На основі статті 2 Закону України «Про оплату праці» слід розглянути структуру заробітної плати та її системи. Слід дослідити і розмежувати такі поняття як надбавки і доплати до заробітної плати.

Також слід приділити увагу формам і системам оплати праці та розмежувати складові елементи основної і додаткової оплати праці.

Окрему увагу слід приділити порядку виплати заробітної плати та порядку і розмірам

відрахувань із заробітної плати; визначити правове регулювання індексації заробітної плати.

Тестові завдання:

1. В яких органах у разі укладення трудового договору між працівником і роботодавцем, роботодавець повинен зареєструвати укладений у письмовій формі трудовий договір:

центри зайнятості;
обласній раді;
державній фіскальній службі за місцем реєстрації роботодавця;
обласній профспілковій організації;

2. Колективний договір укладається:

між власниками або уповноваженими органами і профспілковими організаціями;
між структурними підрозділами підприємств, установ, організацій;
місцевими органами влади і трудовим колективом;
підприємством, установою, організацією і трудовим колективом;

3. Який орган здійснює реєстрацію колективних договорів:

голова міської ради народних депутатів;
податкова адміністрація;
обласна профспілкова організація;
місцеві органи державної виконавчої влади

4. Поняття заробітної плати включає:

винагороду за виконану роботу;
створення організаційно-технічних умов;
забезпечення власником працівника необхідними інструментами;
складність та умови виконуваної роботи;

5. Відкликання з щорічної відпустки допускається у випадках:

для відвернення стихійного лиха;
для виконання невідкладних вантажно-розвантажувальних робіт;
для відвернення надзвичайних ситуацій;
у випадку невиконання виробничого плану;

6. Щорічна відпустка при вимозі працівника має бути перенесена на інший період у випадку:

у випадку виконання працівником вантажно-розвантажувальних робіт;
порушення власником або уповноваженим ним органом терміну повідомлення працівника про час надання відпустки;
звільнення працівника;
не виплати працівникові заробітної плати;

7. Щорічна відпустка на вимогу працівника повинна бути перенесена на інший період у випадку:

неналежного виконання керівником своїх трудових функцій;
несвоєчасної виплати власником або уповноваженим ним органом заробітної плати (відпускних) працівнику за час щорічної відпустки;
порушення керівником норм охорони праці;
у випадку залучення працівника до робіт у вихідні, святкові та неробочі дні;

8. Щорічна відпустка повинна бути продовжена у випадку:

звільнення працівника;

тимчасової непрацездатності працівника, засвідченої у встановленому порядку;
залучення працівника до нічних робіт;
залучення працівника до надурочних робіт;

9. Щорічна відпустка повинна бути перенесена на інший період або продовжена на вимогу працівника у випадку:

збігу щорічної відпустки з відпусткою без збереження заробітної плати;
працівник не відпрацював шість місяців, для набуття права на відпустку;
збігу щорічної відпустки з відпусткою у зв'язку із навчанням;
за наявності у працівника 10 років безперервного страхового стажу;

Контрольні питання:

1. В чому полягає відмінність заробітної плати від винагороди за цивільно-правовими договорами?

2. Назвіть елементи тарифної системи ?

3. Як утримуються обмеження із заробітної плати?

4. Який порядок здійснення індексації заробітної плати?

5. Яка різниця між доплатами і надбавками до заробітної плати?

Реферати:

1. Реформа оплати праці в Україні.

2. Гарантії і компенсації для працівників, які направляються для підвищення кваліфікації та навчання і порядок їх надання.

Література:

Бурнягіна Ю. М. Поняття і юридична природа локального правового регулювання оплати праці. *Право та інновації*. 2018. № 2. С. 66–74.
https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15602/1/Burnyagina_66-74.pdf

Валецька О. Аналіз структури особливостей заробітної плати в трудовому праві. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 6. С. 107-110.

Гаєвая О.В. Окремі питання регулювання оплати праці за кордоном та в Україні. *Problems of Legality*. Summer. 2016. Адміністративне право. Фінансове право. Трудове право. С.103-111. <http://oaji.net/articles/2016/3229-1477295733.pdf>

Гетьманцева Г. Співвідношення централізованого і локального методів правового регулювання оплати праці. *Право України*. 1997. №12. С.66-68.

Копайгора І. Правове регулювання заробітної плати у соціалістичних кодексах про працю в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 5. С. 18-20.

Лаптії І. Оплата праці і заробітна плата: щодо питання термінології. *Право України*. 2005 № 7. С.81-84.

Лаптії І. Оплата праці як соціально-економічна та правова категорія. *Право України*. 2005 № 1. С.106-109.

Процевський О. Окремі питання захисту права на заробітну плату в судовому порядку. *Право України*. 2008 № 2. С.64-69.

Сімутіна Я.В. Проблеми правового регулювання оплати праці з відхиленням від нормальних умов праці. *Юридична Україна*. 2005. №10. С. 44-50.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про оплату праці: Закон України від 24.03.1995 року.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>

Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії : Закон України від 05.10.2000 № 2017-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>

Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 № 1404-8.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19>

Про внесення змін до Закону Української РСР "Про індексацію грошових доходів населення": Закон України від 25.04.1997 № 234/97-ВР.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/234/97-%D0%B2%D1%80>

Про затвердження Порядку проведення індексації грошових доходів населення : Постанова КМУ від 17 липня 2003 р. № 1078. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1078-2003-%D0%BF>

Щодо строків виплати заробітної плати: Лист Міністерства праці та соціальної політики України від 09.12.2010 р. N 912/13/155-10.
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0912203-10>

Про перелік товарів, не дозволених для виплати заробітної плати натурою : Постанова Кабінету Міністрів України від 3 квітня 1993 р. N 244.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/244-93-%D0%BF>

Порядок обчислення середньої заробітної плати: Затверджений Постановою КМУ від 8 лютого 1995 р. №100. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/100-95-%D0%BF>

Інструкція про службові відрядження в межах України та за кордон: Наказ Міністерства фінансів України від 13.03.98 N 59. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0218-98#Text>

Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери : Постанова КМУ від 30.08.2002 № 1298. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1298-2002-%D0%BF#Text>

Про гарантії і компенсації для працівників, які направляються для підвищення кваліфікації, підготовки, перепідготовки, навчання інших професій з відривом від виробництва : Постанова КМУ від 28.06.1997 № 695. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-97-%D0%BF>

Класифікатор професій ДК 003:2010 : Держспоживстандарт України Наказ від 28.07.2010р. № 327. https://hrliga.com/docs/327_KP.htm

Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників : Наказ Міністерства праці та соціальної політики Укаїни від 29.12.2004 N 336.
<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0336203-04#Text>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>

Про підвищення оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери // Постанова Кабінету Міністрів України від 27 березня 2013 р. № 197. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/197-2013-%D0%BF>

Тема7 Проблеми правового забезпечення трудової дисципліни

Закріплений у правових нормах порядок поведінки учасників трудового процесу визначає поняття трудової дисципліни як правового інституту. Трудова дисципліна – багатоаспектне явище, а тому в галузевій літературі її розглядають як принцип галузі права; інститут трудового права; фактичну поведінку учасників правовідносин.

Рівень дотримання суб'єктами трудових правовідносин нормативно-правових актів, обов'язків, передбачених трудовим договором, визначають поняття трудової дисципліни як фактичної поведінки учасників трудових відносин. За їх недотримання для працівника

наступає дисциплінарна відповідальність.

Таким чином, вивчаючи дану тему, слід зосередити свою увагу на сучасних методах забезпечення дисципліни праці, порядку регулювання внутрішнього трудового розпорядку на підприємствах, установах, організаціях незалежно від форми власності. Одночасно слід розглянути види, підстави та порядок застосування заохочень, як методу коригування поведінки працівника.

За невиконання чи неналежне виконання покладених зобов'язань на працівника, згідно КЗпП України, його можна притягнути до дисциплінарної відповідальності. Таким чином, доцільно дослідити підстави, умови та порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності, а також підстави її дострокового зняття. Розмежувати суб'єктів загальної і спеціальної дисциплінарної відповідальності.

Досліджуючи питання поняття дисциплінарного проступку, як підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності, необхідно склад дисциплінарного правопорушення відмежувати від інших правопорушень, які передбачені у цивільному, кримінальному, адміністративному праві.

Тестові завдання:

1. Які дисциплінарні стягнення можуть бути застосовані роботодавцем до працівника за порушення ним трудової дисципліни:

зауваження;
сувора догана;
звільнення;
попередження;

2. Порядок застосування заохочень до працівників підприємств, установ, організацій:
роботодавцем за погодженням з робітником;
роботодавцем за погодженням із членами бригади;
роботодавцем за погодженням із профспілковим комітетом підприємства;
адміністрацією підприємства без занесення у трудову книжку;

3. Органи, які правомочні застосовувати дисциплінарні стягнення:
керівник структурного підрозділу;
начальник відділу кадрів;
керівник бригади (бригадир);
керівник підприємства, установи, організації, який користується правом прийому та звільнення з роботи;

4. До застосування дисциплінарного стягнення власник повинен зажадати від порушника трудової дисципліни:

усне пояснення;
письмове пояснення працівника;
характеристику на працівника з місця його проживання;
дозвіл партійної організації членом якої є порушник трудової дисципліни;

5. Роботодавець має право замість накладення дисциплінарного стягнення передати питання про порушення трудової дисципліни на розгляд:

начальнику відділу кадрів;
на розгляд трудового колективу;
працівникам прокуратури;
передати питання органам місцевого самоврядування;

6. Органи, які розглядають трудові індивідуальні спори:

профспілкова організація даного підприємства;
комісія по трудових спорах (КТС);
органами внутрішніх справ;

органи місцевого самоврядування;

7. Трудовий розпорядок на підприємствах, в установах, організаціях визначається:
правилами внутрішнього трудового розпорядку;
колективним договором;
установчими документами підприємства, установи, організації;
Кодексом Законів про Працю України;

8. Протягом якого строку з дня накладення дисциплінарного стягнення на працівника не буде піддано новому дисциплінарному стягненню, то він вважається таким, що не мав дисциплінарного стягнення:

двох тижнів;
одного місяця;
шести місяців;
одного року;

9. При звільненні з роботи розрахунок з працівником проводиться:
не пізніше трьох днів з моменту видання наказу про звільнення;
у день видання наказу про звільнення;
у день внесення останнього запису до трудової книжки;
у день звільнення працівника;

10. Трудовий договір укладається як правило:
в письмовій формі;
у формі контракту;
визначеній правилами внутрішнього трудового розпорядку підприємства;
у формі визначеній в колективному договорі;

11. Сфера застосування контракту визначається:
колективним договором;
правилами внутрішнього трудового розпорядку;
законами України;
генеральною угодою;

12. Контрактом не може бути:
змінено тривалості відпустки, порівняно із законом;
змінено режим робочого часу, порівняно із колективним договором і правилами внутрішнього трудового розпорядку;
встановлено додаткові підстави його дострокового припинення, не передбачені чинним законодавством;
встановлено додаткові гарантії працівникові на випадок його дострокового припинення з незалежних від працівника причин;

Контрольні питання:

1. Які в сучасних умовах доцільно виділити методи забезпечення трудової дисципліни?
2. Що є правовою підставою юридичної відповідальності за трудовим правом? Який склад трудового правопорушення?
3. Розмежуйте поняття «трудова дисципліна», «дисципліна праці»?
4. Проаналізуйте, чи всі працівники, щодо яких діють статuti та положення про дисципліну, насправді є суб'єктами спеціальної дисциплінарної відповідальності?
5. Який порядок накладення дисциплінарного стягнення? Чи відрізняється порядок притягнення до загальної і спеціальної дисциплінарної відповідальності?

Реферати:

1. Поняття, значення та правове регулювання дисципліни праці за сучасних умов, роль трудових колективів у її зміцненні.
2. Ефективність заходів заохочення і стягнення у забезпеченні дисципліни праці.
3. Загальна дисциплінарна відповідальність.
4. Спеціальна дисциплінарна відповідальність за трудовим правом.

Література:

Бородін І. Дисциплінарна відповідальність та дисциплінарне провадження. *Право України*. 2006 № 12. С.93-97.

Гулько Б. Про практику застосування Верховним Судом інституту малозначних справ на стадії касаційного перегляду. *Право України*. 2018. №10. С.102-113.

Дей М. Основні питання стимулювання трудової активності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 6. С. 105-108.

Дубовий Т.С. Дисципліна праці як складовий елемент відповідальності сторін трудового договору. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 6. С. 43-52.
<http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/6/8.pdf>

Капліна Г. Заохочувальні засоби правового регулювання оплати працівників в умовах ринкових перетворень. *Юридична Україна*. 2008. №7. С. 80-85.

Кожушко С.І. Трудова дисципліна у системі елементів трудових правовідносин. *Право України*. 2005 № 9. С.89-91.

Новосельська І. Питання визначення трудової відповідальності як виду юридичної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 11. С.50-55.

Маляренко А. В. До питання упередженості як підстави дисциплінарної відповідальності суддів. *Право України*. 2012 № 1-2 С.414-420.

Машков К. Підстави застосування до працівників заохочень за трудові досягнення. *Право України*. 2007 № 11. С.35-40.

Мельник В.В. Поняття принципів відшкодування шкоди в трудовому праві України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 6. Том 2. С.48-52.
http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/6/part_2/8.pdf

Панасюк О. Про «внутрішній трудовий розпорядок» як категорію трудового права. *Право України*. 2005 № 4. С.100-104.

Промський Є. Дисциплінарна відповідальність працівника за проектом трудового кодексу України. *Підприємництво, господарство і право*. 2017. №12. С. 126-131.
<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/12/28.pdf>

Теліженко О.С. До характеристики принципів застосування стягнень за порушення трудової дисципліни. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2023. № 6. С. 63-68 .
<http://www.nvppp.in.ua/vip/2023/6/12.pdf>

Швец Н., Промський Є. Дисциплінарна відповідальність працівника за проектом Трудового кодексу України. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 12. С. 126–131.
https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/15605/1/Promskyi_Shvets_126-131.pdf

Хотинська О. Дисциплінарна відповідальність та незалежність судді: у пошуках балансу. *Право України*. 2018. №3. С. 110-122.
https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_3/pravo_2018_3_s7/

Угрюмова Г. Дисципліна праці: розвиток та удосконалення інституту. *Право України*. 2006 № 1. С.40-44.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України від 07.12.1984 № 8073-X¹. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>

Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

Типові правила внутрішнього трудового розпорядку для робітників і службовців підприємств, установ, організацій : Постанова Держкомпраці СРСР і ВЦРПС від 20.07.1984р. №213. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0213400-84>

Типові правила внутрішнього службового розпорядку : Наказ Національне агенство України з питань державної служби від 03.03.2016 № 50
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-16#Text>

Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України : Закон України від 22.02.2006 № 3460-IV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-15>

Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 551-XIV. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14>

Тема8: Проблеми правового регулювання матеріальної відповідальності сторін трудового договору

Матеріальна відповідальність як один із видів юридичної відповідальності становить собою обов'язок однієї сторони трудового договору – працівника чи роботодавця відшкодувати іншій стороні шкоду, заподіяну внаслідок винного, протиправного невиконання або неналежного виконання трудових обов'язків у встановленому законом розмірі й порядку. Матеріальна відповідальність у трудовому праві має двосторонній характер.

Досліджуючи поняття матеріальної відповідальності, слід визначити особливості та види матеріальної відповідальності сторін трудового правовідношення. Встановити умови і підстави матеріальної відповідальності працівника і роботодавця.

Розглядаючи матеріальну відповідальність, як інститут трудового права та вид юридичної відповідальності, слід відмежувати склад правопорушення матеріальної відповідальності від дисциплінарної відповідальності та майнової (цивільно-правової) відповідальності.

Окремої уваги потребує питання матеріальне відшкодування моральної шкоди працівнику: суб'єкти, підстави порядок відшкодування шкоди.

Тестові завдання:

1. Відкликання з щорічної відпустки допускається у випадках:
для відвернення стихійного лиха;
для виконання невідкладних вантажно-розвантажувальних робіт;
для відвернення надзвичайних ситуацій;
у випадку невиконання виробничого плану;
2. Щорічна відпустка при вимозі працівника має бути перенесена на інший період у випадку:
у випадку виконання працівником вантажно-розвантажувальних робіт;
порушення роботодавцем терміну повідомлення працівника про час надання відпустки;
звільнення працівника;
не виплати працівникові заробітної плати;
3. Щорічна відпустка на вимогу працівника повинна бути перенесена на інший період у випадку:
неналежного виконання керівником своїх трудових функцій;
несвоєчасної виплати роботодавцем заробітної плати (відпускних) працівнику за час щорічної відпустки;

порушення керівником норм охорони праці;
у випадку залучення працівника до робіт у вихідні, святкові та неробочі дні;

4. Щорічна відпустка повинна бути продовжена у випадку:
звільнення працівника;
тимчасової непрацездатності працівника, засвідченої у встановленому порядку;
залучення працівника до нічних робіт;
залучення працівника до надурочних робіт;

5. Щорічна відпустка повинна бути перенесена на інший період або продовжена на вимогу працівника у випадку:

збігу щорічної відпустки з відпусткою без збереження заробітної плати;
працівник не відпрацював шість місяців, для набуття права на відпустку;
збігу щорічної відпустки з відпусткою у зв'язку із навчанням;
за наявності у працівника 10 років безперервного страхового стажу;

6. Колективний трудовий спір(конфлікт) це розбіжності, що виникли між сторонами соціально-трудова відносин, з приводу:

укладення, зміни та припинення трудового договору;
оплати праці чи виплати заробітної плати працівнику;
невиконання вимог законодавства про працю;
порушення працівником норм з охорони праці;

7. Страйк це:

індивідуальне, тимчасове, добровільне припинення роботи працівником;
колективне, тимчасове, обов'язкове припинення роботи працівниками;
колективне, тимчасове, добровільне припинення роботи працівниками;
колективне, постійне, обов'язкове припинення роботи працівниками;

8. Страйк застосовується як:

попереджувальний засіб вирішення індивідуального трудового спору;
попереджувальний засіб вирішення колективного трудового спору;
крайній засіб вирішення колективного трудового спору;
крайній засіб вирішення індивідуального трудового спору;

9. Не вважається переведенням на іншу роботу і не потребує згоди працівника переміщення його на:

на тому ж підприємстві, в установі, організації в інший структурний підрозділ, у тій же місцевості, доручення йому роботи, яка виходить поза межі його спеціальності, кваліфікації, посади, обумовленої трудовим договором;

на інше підприємство, в установу, організацію в такий самий структурний підрозділ, в іншу місцевість, доручення йому роботи, яка не виходить поза межі його спеціальності, кваліфікації, посади, обумовленої трудовим договором;

на тому ж підприємстві, в установі, організації в інший структурний підрозділ, у іншу місцевість, доручення йому роботи, яка не виходить поза межі його спеціальності, кваліфікації, посади, обумовленої трудовим договором;

на тому ж підприємстві, в установі, організації в інший структурний підрозділ, у тій же місцевості, доручення йому роботи, яка не виходить поза межі його спеціальності, кваліфікації, посади, обумовленої трудовим договором;

Контрольні питання:

1. Яка різниця між дисциплінарною і матеріальною відповідальністю та матеріальною відповідальністю і цивільно-правовою майновою відповідальністю?

2. Які підстави та порядок відшкодування моральної шкоди у трудовому та цивільному праві? Проведіть порівняльну характеристику.
3. Які обставини виключають матеріальну відповідальність?
4. Яких працівників і за яких умов можна притягати до підвищеної (кратної) матеріальної відповідальності?
5. Чи однаковий порядок відшкодування матеріальної шкоди у працівника і роботодавця?

Реферати:

1. Суб'єкти матеріальної відповідальності у трудовому праві.
2. Матеріальна відповідальність роботодавця за моральну шкоду завдану працівникові.

Література:

Костюченко. О.Є. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця: сучасний стан та перспективи розвитку. *Права та інновації*. 2016. №1(13). С. 81-88.

<https://ndipzir.org.ua/wp-content/uploads/2016/05/Kostyuchenko13.pdf>

Кравцов Д. М. Матеріальна відповідальність працівників на підставі трудового договору (контракту). *Порівняльно-аналітичне право*. 2016. № 4. С. 123–126.

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12298/1/Kravtsov_123-126.pdf

Лук'янчиков, О. М. Правове регулювання матеріальної відповідальності роботодавця : Монографія. Харків.: Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2019. 254 с

<http://dspace.hnpu.edu.ua/bitstream/123456789/3593/1/%D0%9B%D1%83%D0%BA%27%D1%8F%D0%BD%D1%87%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%B2%20%D0%9E.%20%D0%9C.%20%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BE%D0%B2%D0%B5%20%D1%80%D0%B5%D0%B3%D1%83%D0%BB%D1%8E%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BC%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96%20%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D1%86%D1%8F.pdf>

Мельник В.В. Поняття принципів відшкодування шкоди в трудовому праві України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 6. Том 2. С.48-52.

http://www.nvppp.in.ua/vip/2021/6/part_2/8.pdf

Мотрич А.І. Проблеми правового регулювання повної матеріальної відповідальності працівників. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Випуск 1-1. С.174-177.

http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/1/tom_1/38.pdf

Парасюк М.В., Грабар Н.М. Порівняльно-правовий аналіз майнової відповідальності у цивільному праві та матеріальної відповідальності у трудовому праві. *Право і суспільство*. 2018. №2. С.82-87. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2018/2_2018/part_1/16.pdf

Сільченко С. О. Підстави матеріальної відповідальності працівників: що необхідно знати. *Аудитор України*. 2016. № 6. С. 64–67.

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12309/1/Silchenko_64-67.pdf

Трофимовська Ю.В. Теоретичні проблеми відмінності матеріальної відповідальності за трудовим правом від майнової відповідальності за цивільним правом України. *Форум права*. 2015. №1. С. 323-328. <https://core.ac.uk/download/pdf/187222973.pdf>

Цесарський Ф. А. Особливості трудового договору із матеріально відповідальними особами. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 81–85.

https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14269/1/Tsesarsky_81-85.pdf

Хуторян Н. Вдосконалення правового регулювання матеріальної відповідальності працівника перед наймачем. *Право України*. 1993. №5-6. С.29-32.

Хуторян Н.М. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору. Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку: Монографія. Відпов. ред. Н.М. Хуторян. Київ: Ін Юре, 1999. 264с.

Хуторян Н.М. Теоретичні проблеми матеріальної відповідальності сторін трудових правовідносин. Київ: Інст. Держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. 264с.

Чернадчук В. Право на відшкодування моральної шкоди: деякі аспекти. *Право України*. 2000. №3. С.106-109.

Щербина В. Підстави притягнення роботодавця до матеріальної відповідальності. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 4. С. 53-56.

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Про визначення розміру збитків, завданих підприємству, установі, організації розкраданням, знищенням (псуванням), недостачею або втратою дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей : Закон України від 06.06.1995 № 217/95-ВР. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/217/95-%D0%B2%D1%80>

Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 23.09.1999р. №1105-14. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1105-14>

Про затвердження Порядку визначення класу професійного ризику виробництва за видами економічної діяльності : Постанова КМУ від 8 лютого 2012 р. № 237. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/237-2012-%D0%BF>

Про затвердження Порядку визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей : Постанова КМУ від 22.01.1996 № 116. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116-96-%D0%BF>

Типовий договір про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність : Наказ Мінпраці від 12.05.96 р. № 43. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0287-96>

Переліку робіт, при виконанні яких може запроваджуватися колективна (бригадна) матеріальна відповідальність, умови її застосування і Типового договору про колективну (бригадну) матеріальну відповідальність : Наказ Міністерства праці України від 12.05.96 N 43. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0286-96>

Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992р. №14. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про узагальнення практики застосування судами законодавства, що регулює матеріальну відповідальність працівників за шкоду заподіяну роботодавцю : Постанова Пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 11.12.2015р. №12. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0012740-15#Text>

Тема9 Проблеми правового регулювання трудових спорів

У процесі трудової діяльності між суб'єктами трудових відносин існують розбіжності, які можуть перерости у спори. Вони виникають як на стадії появи трудових правовідносин, так і в процесі їх існування, та найчастіше – при припиненні трудового договору.

У науковій літературі трудові спори розглядаються як розбіжності між працівником

та роботодавцем.

Таким чином, розглядаючи дану тему, увагу необхідно зосередити на понятті та класифікації трудових спорів, причинах їх виникнення. Окремо вивчити порядок розгляду індивідуальних і колективних трудових спорів.

Тестові завдання:

1. Зі складу КТС обираються:
  - представник до первинної профспілкової організації підприємства, установи, організації;
  - голова його заступники та секретар комісії по трудових спорах;
  - представник до ради трудового колективу;
  - представник до органів місцевої влади від конкретного підприємства, установи, організації;

2. Строки тимчасового переведення працівника на іншу роботу не обумовлену трудовим договором без його згоди:
  - для виконання виробничого плану;
  - для виконання термінового завдання;
  - для відвернення наслідків стихійного лиха;
  - для виконання державного замовлення;

3. Щорічна основна та додаткова відпустки повної тривалості у перший рік роботи надається працівникам:
  - після закінчення календарного року;
  - після закінчення робочого року;
  - після шести місяців безперервної роботи на даному підприємстві;
  - після одинадцяти місяців безперервної роботи на даному підприємстві;

4. Напротязі скількох днів, роботодавець, повинен оформити трудову книжку, якщо працівник раніше не працював:
  - одного місяця;
  - п'ятнадцяти днів;
  - п'яти днів;
  - десяти робочих днів;

5. Відповідно до ст.21 КЗпП України основні трудові права працівників:
  - мають право створювати на підприємстві партійні організації, які б входили у структуру підприємства;
  - право на здорові і безпечні умови праці;
  - мають право на страйк при вирішенні індивідуального трудового спору;
  - без права на щорічний відпочинок;

6. Які підстави припинення трудового договору:
  - зміна власника підприємства;
  - зміна підпорядкованості підприємства, установи, організації;
  - розірвання трудового договору з робітником на вимогу слідчого прокуратури;
  - призов або вступ працівника на військову службу, направлення на альтернативну (невійськову) службу;

7. Які працівники мають переважне право на залишенні на роботі при рівних умовах продуктивності і кваліфікації:
  - працівники пенсійного віку;
  - інваліди I та II групи;

авторам винаходів, корисних моделей, промислових зразків і раціоналізаторських пропозицій;

робітники, які не використали основну щорічну відпустку;

8. Яким особам, при прийнятті на роботу встановлюється випробування:

одиноким матерям;

особам після досягнення пенсійного віку;

особам після тюремного ув'язнення;

працівнику за згодою власника або уповноваженого ним органу;

9. За яку кількість годин, (що відноситься до прогулу) власник може звільнити працівника з роботи:

відсутність 4 години з поважних причин;

відсутність працівника на робочому місці цілий робочий день, з поважних причин;

відсутність на роботі 3 і більше годин протягом робочого дня без поважних причин;

нез'явлення на роботі протягом більше трьох місяців підряд в наслідок тимчасової непрацездатності;

10. Правове значення випробування при прийнятті на роботу виявляється:

у поширенні на працівника законодавства про працю в період випробування;

у перевірці відповідності працівника роботі, яка йому доручається;

у застережних умовах щодо випробування в наказі (розпорядженні) про прийняття на роботу;

у забороні встановлення випробування для окремих осіб;

11. Юридичне значення результатів випробування в разі прийняття на роботу:

у період випробування трудовий договір може бути розірваний лише на підставах, передбачених статтями 40 і 41 КЗпП України;

до закінчення встановленого випробування власник немає права звільнити працівника без погодження з первинною профспілковою організацією;

розірвання трудового договору за результатами випробування не може бути оскаржене в органах розгляду трудових спорів;

після закінчення строку випробування вважається, що працівник витримав випробування;

12. Обов'язкові умови трудового договору, про які повинні домовитись сторони під час прийняття на роботу для того, щоб договір вважався укладеним:

про трудову функцію працівника;

про встановлення випробування;

про встановлення неповного робочого дня або тижня;

про роботу в одну зміну при багатозмінному режимі праці;

13. Вид трудового договору, що може припинитись з ініціативи працівника на загальних умовах:

трудоий договір, який укладено на тимчасову або сезонну роботу без поважних причин;

трудоий договір, укладений на невизначений строк;

строковий трудоий договір без поважних причин;

будь-який договір;

14. В чому полягає значення трудової книжки:

обов'язковому її оформленні на всіх працівників, які працюють понад 5 днів;

вона є основним документом про трудову діяльність працівника;

обов'язковому занесенні до неї відомостей про роботу та заохочення, крім відомостей про стягнення;

обов'язковому запису до неї причини звільнення відповідно до закону з посиланням на відповідну статтю (пункт) закону;

15. Поняття робочого часу включає:

норму тривалості праці, встановлену законом чи на його основі;
фактично відпрацьований час і час, гарантований законом;
початок роботи;
час, протягом якого працівник повинен виконувати роботу;

16. Поняття часу відпочинку включає:

час, використаний на лікування;
час, використаний на санітарно-профілактичне лікування;
час, протягом якого працівник звільнений від свої трудових обов'язків;
час для годування дитини груддю;

17. Шкода є протиправною але не підлягає відшкодуванню, якщо вона заподіяна:

внаслідок невиплати заробітної плати;
під час непереборної сили;
у випадку нормального виробничо-господарського ризику;
унаслідок недотримання роботодавцем умови про виплату премії працівникові;

18. Переведення працівника на легшу роботу за станом здоров'я:

належить до обов'язків сторін;
здійснюється без працівника;
можливе тільки за згодою працівника;
здійснюється за згодою сторін;

19. Без погодження з працівником допускається:

переведення його на іншу роботу через простій;
переведення його в разі виробничої потреби на термін більше двох місяців;
переведення на роботу на інше підприємство, в установу, організацію в тій ж місцевості;
відсторонення його від роботи;

Контрольні питання:

1. Чи може роботодавець за вирішенням трудового спору звертатись до КТС?
2. З якого моменту виникають індивідуальні та колективні трудові спори?
3. Які трудові спори підвідомчі суду?
4. Чи можуть до складу примирних комісій включатись представники третіх сторін?
5. Чи може головою трудового арбітражу бути особа, яка не працює на підприємстві де виник спір?

Реферати:

1. Порядок вирішення індивідуальних трудових спорів: проблемні моменти та шляхи їх подолання.

2. Місце трудового колективу, первинної профспілкової організації та організації роботодавців при вирішенні трудового спору, конфлікту.

Література:

- Бонглаб В.В. Нормативно-правове забезпечення вирішення трудових спорів у ЄС. *Право і суспільство*. 2019. №4 Ст. 113-120. http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2019/4_2019/18.pdf
- Бурак В.Я. Адміністративний захист трудових прав та законних інтересів працівників. *Університетські наукові записки*. 2016. №59. Ст. 189-198. <http://old.univer.km.ua/visnyk/1571.pdf>
- Ваганова І.М. Поняття форми захисту та різновиди заходів захисту трудових прав працівників. *Форум права*. 2009. №3. Ст. 94-99. <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1184/Poniattia%20formy%20zakhystu%20Vahanova%202009.pdf?sequence=1>
- Васіна Н.В. Самозахист у трудовому праві: поняття, ознаки, способи та межі самозахисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. №9. Ст. 142-145. http://www.lsej.org.ua/9_2020/35.pdf
- Гаврилюк Р. Правова природа медіації як вислід буттєвих властивостей людини. *Право України*. 2018. №3. С. 128-143.
- Гаращенко Л.П., Гаврилевська О.О. Способи міжнародно-правового захисту трудових прав працівників. *Юридичний вісник*. 2015. №4(37). Ст. 94-98. <file:///C:/Users/kohan/Downloads/12675.pdf>
- Гулько Б. Про практику застосування Верховним Судом інституту малозначних справ на стадії касаційного перегляду. *Право України*. 2018. №10. С.102-113.
- Дараганова Н.В. Класифікація трудових спорів як необхідна умова визначення порядку та механізму їх вирішення. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. №8. С. 41-47.
- Давиденко Г.І. Розгляд судами спорів, пов'язаних з укладенням, зміною і припиненням трудового договору. *Вісник Верховного Суду України*. 1997. №3. С.35-36.
- Золотухіна Л.О. Щодо форм захисту інтересів сторін трудових правовідносин. *Право і суспільство*. 2015. № 5-2 частина 3. Ст. 108-112. http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2015/5_2_2015/part_3/20.pdf
- Іншин М.І. Захист трудових прав працівників в сучасних умовах. *Сучасні виклики українського права у контексті європейської інтеграції*. 2016. Бюлетень №1 квітень. Ст. 71-73. <http://zdr.knu.ua/images/libraryfiles/19.pdf>
- Константінова Н. Заходи захисту трудових прав працівників і роботодавців. *Підприємництво, господарство і право*. 2005. № 12. С. 62-64.
- Коссак С. Особливості участі третіх осіб у трудових справах. *Право України*. 1997. №11. С.56-58.
- Кохан Н.В. Поняття та сутність оскарження у трудовому праві. *Юридична Україна*. 2007. №9. С. 58-62.
- Лазор В. Поняття трудових спорів, конфліктів та їх позовний і непозовний характер. *Право України*. 2002 № 7. С.90-95.
- Лазор В. Судове вирішення індивідуальних трудових спорів: шляхи вдосконалення. *Право України*. 2003 № 7. С.53-55.
- Маркіна Т. Щодо способів захисту прав за законодавством України про працю. *Право України*. 2002 № 2. С.53-57.
- Маркіна Т. Проблеми захисту трудових прав працівників. *Підприємництво, господарство і право*. 2007. № 9. С. 21-25.
- Постригань Т.Л. Позовна давність за трудовим правом. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. №10. С. 55-60.
- Постригань Т.Л. Способи захисту трудових прав громадян у суді. *Юридична Україна*. 2011. №11. С. 38-42.
- Радіонова-Водяницька В. О. Національна служба посередництва і примирення та її роль у вирішенні колективних трудових спорів. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 105–110. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14273/1/Radionova-Vodyanytska_105-110.pdf
- Сільченко С. Особливості розгляду трудових спорів з урахуванням змінених процесуальних норм. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. №12. Ст.148-152. <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/12/28.pdf>

Середа О. Г. Медіація (посередництво) як альтернативний спосіб вирішення трудового спору. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 38–45. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14265/1/Sereda_38-45.pdf

Сокол М. Незаконний страйк: порівняльна характеристика Українського та Європейського законодавства. *Підприємництво, господарство і право*. 2008. № 3. С. 124-127.

Стадник М. Правове регулювання розв'язання страйків. *Право України*. 1992. №7. С.30-32.

Стасів О. Право на страйк як гарантія захисту трудових та соціальних інтересів найманих працівників. *Юридична Україна*. 2010. №8. С. 73-78.

Чанишева Г., Фадеєнко А. Розгляд судами справ у спорах, що виникають з трудових правовідносин (окремі питання). *Право України*. 1998. №8. С.58-63.

Швець Н. Відмінності страйків від інших актів протесту. *Право України*. 2007 № 8. С.57-61.

Швець Н.М.. Поняття та форми трудових конфліктів. *Підприємництво, господарство і право*. 2006. № 6. С. 40-43.

Швець Н. М. Роль профспілкової організації в реалізації працівниками на страйк. Проблеми законності : зб. наук. пр. Харків, 2019. Вип. 145. С. 129–139. <https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/16679/1/Shvets-129-139.pdf>

Швець Н. М. Право на страйк: особливості застосування та обмеження. *Право та інновації*. 2017. № 2. С. 30–37. https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14275/1/Shvets_30-37.pdf

Хотинська О. Дисциплінарна відповідальність та незалежність судді: у пошуках балансу. *Право України*. 2018. №3. С. 110-122. https://pravoua.com.ua/ua/store/pravoukr/pravo_2018_3/pravo_2018_3_s7/

Нормативно-правові акти:

Конституція України від 28.06.1996р.

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

Науково-практичний коментар до законодавства України про працю. В.Г. Ротань, І.В. Зуб. <https://legalexpert.in.ua/komkodeks/kzot.html>

Цивільно-процесуальний кодекс України від 18.03.2004 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>

Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 3.03.1998 року. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80>

Про звернення громадян: Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР. <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/393/96-%D0%B2%D1%80>

Про посилення судового захисту прав та свобод людини і громадянина : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997р. №7. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-97>

Про утворення Національної служби посередництва і примирення : Указ Президента України від 17.11.1998 № 1258/98. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1258/98>

Положення про примирну комісію: Наказ Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 N 130. <https://ips.ligazakon.net/document/MUS9403>

Положення про трудовий арбутраж : Наказ Національної служби посередництва і примирення від 18 листопада 2008 року N 135. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MUS9569.html

Положення про посередника: Наказ Національної служби посередництва і примирення від 18 листопада 2008 року N 133. <https://ips.ligazakon.net/document/MUS9521>

Про практику застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996р. №9. <https://ips.ligazakon.net/document/view/V596005>

Про судову практику в справах про відшкодування шкоди, заподіяної підприємствам, установам, організаціям їх працівниками : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 29.12.1992р. №14. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014700-92>

Про практику розгляду судами трудових спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 6.11.1992р. №9. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92>

Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 31.03.1995р. №4. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-95>

Про практику застосування судами законодавства про оплату праці : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.12.1999р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0013700-99>

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ:

1. Право на працю як одне з фундаментальних прав людини. Тлумачення права на працю.
2. Правове регулювання відносин, що становлять предмет трудового права.
3. Метод трудового права, його ознаки та їх закріплення в нормах права.
4. Принципи трудового права та їх закріплення у нормах права.
5. Трудові правовідносини. Ознаки трудових правовідносин.
6. Суб'єкти трудових правовідносин. Актуальні проблеми поняття суб'єктів трудових правовідносин.
  - 6.1. Працівники як суб'єкти трудових правовідносин.
  - 6.2. Роботодавці як суб'єкти трудових правовідносин.
7. Особливості правового регулювання трудових правовідносин у період воєнного стану.
8. Міжнародно-правове трактування права на працю.
9. Принципи міжнародного-правового регулювання праці.
10. Міжнародні соціальні стандарти праці, які закріплені в Європейській соціальній хартії (переглянутій).
11. Тимчасовий захист, як процедура надання міжнародного захисту.
12. Трудові права громадян України закордоном.
13. Трудові права іноземців на території України.
14. Поняття зайнятості та працевлаштування. Форми працевлаштування.
15. Право на зайнятість та його визначеність у міжнародному та національному праві.
16. Основні права та державні гарантії у сфері зайнятості населення.
17. Нестандартні форми зайнятості. Нетипова зайнятість як проблема здійснення права на працю.
18. Зайняте населення його правові категорії.
19. Державна служба зайнятості. Її права та обов'язки.
20. Організаційно-правові основи забезпечення зайнятості та працевлаштування громадян.
21. Застосування праці іноземців та осіб без громадянства в Україні.
22. Посередництво у сфері зайнятості населення.
23. Поняття та ознаки трудового договору, його відмежування від цивільно-правових договорів.
24. Види трудових договорів. Їх загальна характеристика.
25. Контракт, як особлива форма трудового договору.
26. Зміст і форма трудового договору.
27. Загальний порядок укладення трудового договору.
28. Зміна умов трудового договору: форми та порядок здійснення. Актуальні питання здійснення переведення, переміщення працівника, зміни істотних умов праці.
29. Припинення дії трудового договору: підстави та порядок здійснення.
30. Правове регулювання відсторонення працівника від роботи.
31. Поняття та види робочого часу, їх характеристика.
32. Правова відмінність скороченого та неповного робочого часу.
33. Надурочні роботи, підстави та порядок залучення до них.
34. Загальні режими робочого часу. Їх характеристика.
35. Спеціальні режими робочого часу. Їх характеристика.
36. Загальна характеристика видів часу відпочинку: обідньої перерви, щоденного відпочинку, щотижневого відпочинку, вихідні, святкові та неробочі дні.
37. Право працівника на відпустку і гарантії його реалізації, їх види.
38. Щорічні відпустки: основна та додаткові. Підстави і порядок надання.
39. Додаткові відпустки, їх види та порядок надання.

40. Поняття та правові методи регулювання оплати праці.
41. Поняття та структура заробітної плати.
42. Система заробітної плати та її види.
43. Надбавки і доплати до заробітної плати.
44. Основна і додаткова оплата праці.
45. Форми і системи оплати праці.
46. Обмеження утримань із заробітної плати.
47. Порядок виплати заробітної плати. Індexсація заробітної плати.
48. Поняття, значення та правове регулювання дисципліни праці.
49. Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Методи забезпечення дисципліни праці у сучасних умовах.
50. Поняття, підстави, види заохочень і порядок їх застосування.
51. Поняття дисциплінарного проступку. Відмежування від інших правопорушень.
52. Дисциплінарна відповідальність працівників та її види.
53. Підстави і умови дисциплінарної відповідальності.
54. Порядок накладання дисциплінарних стягнень.
55. Додаткові заходи впливу на порушників трудової дисципліни.
56. Спеціальна дисциплінарна відповідальність.
57. Поняття та значення матеріальної відповідальності сторін трудового договору.
58. Суб'єкти матеріальної відповідальності та особливості їх відповідальності.
59. Види матеріальної відповідальності працівників.
60. Підстави та умови матеріальної відповідальності працівників.
61. Обмежена матеріальна відповідальність.
62. Повна матеріальна відповідальність.
63. Колективна, кратна (підвищена) матеріальна відповідальність.
64. Визначення розміру та порядок покриття завданої шкоди.
65. Підстави, умови і види матеріальної відповідальності роботодавця за шкоду завдану працівнику.
66. Матеріальна відповідальність керівника підприємства, установи, організації.
67. Підстави та умови матеріального відшкодування моральної шкоди.
68. Поняття, класифікація трудових спорів та причини їх виникнення.
69. Розгляд трудових спорів у комісіях з трудових спорів (КТС)
70. Розгляд трудових спорів у місцевих судах.
71. Поновлення на роботі та оплата за вимушений прогул.
72. Порядок вирішення колективних трудових спорів.
73. Правове регулювання проведення страйків.